

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOMI

(BUDDHIST MONTHLY)

२५३३ ओं वैशाख पूर्णिमा विशेषांक

(अमेरिकामा भएको १६ ओं विश्व बौद्ध सम्मेलनमा महानायक आचार्य
जितु अमृतानन्द महास्थविर)

स्वांया
पुन्ही

एक प्रतिको ५।

वार्षिक ग्राहक शुल्क ३०।

आजीवन ग्राहक शुल्क ३००।

बुद्धसम्बत् २५३३

वैशाख पूर्णिमा

विक्रमसम्बत् २०४६

जेठ

नेपालसम्बत् ११०९

बद्धला इव

1989 A. D.

May

वर्ष १७

अंक १

Vol. 17

No. 1

विषय - सूची

१. बुद्धवचन	१	१२. थेरवादी बुद्धधर्म	२७
२. सम्पादकीय	२	१३. प्रभावकारी लाभ	३१
३. आयुष्मान पूर्णमन्वाणीपुत्रसंग.....	३	१४. 'महाकश्यप महास्थविर' या अध्ययनं लिपा	३५
४. अन्तर्दीप	४	१५. बौद्धप्रशासन- छगु विवेचना	३८
५. बुद्धधर्ममा गृहस्थ र अन्तर्सम्बन्ध	८	१६. अमूल्य जीवनया लक्ष्य	४२
६. वैशाखपूर्णिमाको दिन	११	१७. दुःखया जीवन	४५
७. बुद्धद्वारा माता-पिता सेवा	१३	१८. लुम्बिनि	४७
८. बहुजन हिताय कसरी ?	१५	१९. बुद्धगौरव स्वांयापूर्णी	४८
९. सम्पादकलाई चिट्ठी	१८	२०. Role of Religionists For Peace in Asia	49
१०. उपासिका श्यामावती	१९		
११. अनवज्ञानि कम्माणि	२३	२१. बौद्धतिविवि	५३

२५३३ देव्या पावन व पुनीत
बुद्धजन्मतीया लस्ताय् सकल प्रागिपिनि
मंगल व निं जुयेमा

नाम

थी थी धारुया मूर्ति माःसा वा अर्द्दर बिप्रादोमाःसा
जिमित लुमंकादिसँ !

प्रस: जे.बी. हाय्णडीक्राफ्टस्
यन हिरण्यवर्ग नहाविहार
वरेगु लय्, कदालखु ।।

६१३३७ श्रीकुबहाः, यल
फोन न्या: ५-२४२३६

आनन्दभूमि

संरक्षक

महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर

प्रधान सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष

व्यवस्थापक
भिक्षु मैत्री

३०८

सम्पादक
सुवर्ण शाक्य
फोन नं. २-१२८५५

प्रकाशक
आनन्दकुटी विहारगुठी
आनन्दकुटी, काठमाडौं

कार्यालय
‘आनन्दभूमि’

आनन्दकुटी विहार
पोष्टबक्स नं. ३००७
स्वयम्भू, काठमाडौं
फोन नं. २-७९४२०

३०९

नगर-कार्यालय
‘संघाराम’

भिक्षु तालीम केन्द्र
लुती, क्षेत्रपाटी, काठमाडौं
फोन नं. २-१५०२०

मुण्डन हुँदैमा वत रहित तथा झूठो बोल्ने इच्छा र लोभको वशमा
पर्न व्यक्ति कहिले श्रमण हुन सक्ला ?

सुम्पादकींय

बुद्धवचन

भगवान् बुद्ध महामानव कहिन्छ । उनका एक एक वचन मानवका लागि उपदेश सिद्ध भएको छ । भगवान् बुद्धको वचन ग्रहण गरी मनन गर्ने धेरै व्यक्ति देखिन्छन् । धर्म, समाज र नीति पर्यन्त बुद्धवचन अनुसार संचालन गर्ने राष्ट्र पनि छन् । बुद्ध लोकप्रिय महान् व्यक्ति हुन् । उनको वचन हृदयंगम गर्नुपर्ने कुरा जो कोही पनि भन्दछन् । भगवान् बुद्धको वचन शान्तिका माध्यम हुन् । यस कुरालाई धेरै जसोले विश्वास लिएका पनि छन् । बौद्ध देशमा त बुद्ध जीवनका पथप्रदर्शक नै मानिन्छन् । नेपाल बुद्धभूमि भएकोले यहाँ बौद्धहरू थुप्रै छन् र हिन्दूहरू पनि बुद्धद्वारा प्रभावित र गौरवान्वित छन् । यस्तो हुँदा हुँदै पनि संसारमा बुद्धवचन हात्तीको देखाउने दाँत भै मात्र भई अनुपयोग भई आशान्तिको धेरामा मानवजाति रहेको प्रशस्त देखिन्छन् ।

उखान तुक्का आफ्नो वाक्पटुता अनुसार दुबै-तिर धार भएको छुरा भै अरुमाथि प्रयोग गर्ने

हतियार र माध्यम बन्ने गरेको पनि पाइन्छ । त्यस्तै स्वार्थीहरू बुद्धवचनलाई अगाडि सारी बकुलाभगत बनी पेट भर्ने गर्दछन् भन्ने कुरा समाज व्यवहारमा धेरै देखापर्ने गरेको पनि छ । बौद्धका गल्ली गल्ली र घर परिवारमा आशान्त हुनु बुद्ध वचन प्रभावकारी नहुनु वा स्वार्थी ढोंगीको बस्ती बढ्नु हो भन्ने कुरा भनिरहनु नपर्ने तथ्य जस्तै भएको छ ।

२५३३ आँ बुद्धवर्षको शुरूदेखि सच्चा बौद्धहरू निस्केर सही रूपमा बुद्धवचन पालन, मनन र अनुशीलन हुनेछ भनी आनन्दभूमि आशामुखी भएको छ । नेपालका विभूति भगवान् बुद्धको जन्मभूमि नेपाल शान्तिक्षेत्र धोषित हुनु सौभाग्यको कुरा हो भने धोषणा अनुरूप यहाँ सबै जन शान्तिकामी हुनु पनि त्यति नै वाञ्छनीय छ र व्यवहारमा उत्रनु पनि त्यति नै आवश्यक कुरा हो ताकि काम र कुरा सही ढंगमा होओस् र सच्चा शान्तिको लागि प्रयास होओस् अनि बुद्ध जन्मभूमिमा बुद्धवचन पालन होओस् ।

आयुष्मान् पूर्णमन्त्राणीपुत्रसँग सारिपुत्रको भेट

- आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

एक दिन कपिलवस्तुबासी आयुष्मान् पूर्णमन्त्राणी-पुत्र कपिलवस्तुबाट श्रावस्तीमा आइपुग्नुभएको थियो । सारिपुत्र स्थविरले वहाँका धेरै बपान मुन्नुभएको थियो । तर भेट भने भएको थिएन । जब एकजना भिक्षुले मन्त्राणीपुत्र श्रावस्तीमा आएको खबर मुनाए तब स्थविर दिवाविहारको निमित वहाँ बसिरहनुभएको श्रावस्ती नजीकको अन्धकवनमा जानुभयो । अनि संध्या समयतिर ध्यानबाट उठ्नुभई आयुष्मान् मन्त्राणीपुत्रकहाँ गई “आवुसो ! भगवान् कहाँ ब्रह्मवर्यवास गर्नुहुन्छ कि ?” भनी सोधनुभयो ।

आयुष्मान् मन्त्राणीपुत्रले सकारात्मक उत्तर दिनु-भयो । फेरि स्थविरले “शील विशुद्धिको निमित भगवान् कहाँ ब्रह्मवर्यवास गर्नुहुन्छ कि ?” भनी सोध्दा वहाँले “होइन” भनी भन्नुभयो । यसरी स्थविरले सप्तविशुद्धि

सम्बन्धमा प्रश्न सोधनुभएको थियो । यसरी छलफल भैसकेपछि स्थविरले “आवुसो ! तपाईंको नाम के हो र सब्रह्मचारीहरूले तपाईंलाई कसरी चिन्दछन् ?” भनी सोधनुभयो । वहाँले “मेरो नाम पूर्ण हो । सब्रह्मचारीहरूले मलाई मन्त्राणीपुत्र भनी चिन्दछन्” भनी भन्नुभयो । अनि स्थविरले वहाँको प्रशंसा गर्नुभयो । त्यसपछि मन्त्राणी-पुत्रले पनि स्थविरसँग वहाँको नाम सोध्नुहुँदा स्थविरले “मेरो नाम उपतिस्स हो । सब्रह्मचारीहरूले मलाई सारिपुत्र भनी चिन्दछन्” भनी भन्नुभयो ।

यसरी परस्पर परिचित भएपछि पूर्णमन्त्राणीपुत्रले “शास्ता समान हुनुभएका श्रावकसँग कुरा गरेर पनि मैले तपाईंलाई चिन्न सकिन । यदि आयुष्मान् सारिपुत्र भनी थाहापाएको भए तपाईंसँग यति लामो कुरा गर्न थिइन” भनी प्रशंसा गर्नुभयो । *

**कठिनाईहरूले हामीलाई आत्मज्ञान दिलाइदिन्छ,
तिनीहरूले हामीलाई देखाइ दिन्छन् कि
हामी कुन माटोबाट बनेका छौं ।**

- जवाहरलाल नेहरू

उत्तर किसियारीम् एवं अन्तर्दीप

हास्यरूप भूमि छात्राम् —

— राज शाक्य, कालिम्पोंग

मथुराको नाट्यशालामा मानिसहरूको भीड थियो । राजकुलका राजकुमारहरू, गण्यमान्य एवं नगरका धनाद्य सेठ साहुकारहरूदेखि लिएर सामान्य नागरिकहरू समेत नर्तकीको नृत्यको प्रतीक्षामा थिए । सररर मञ्चको पर्वा हट्यो, दर्शकवृन्दको ढुकढुकि बढ्यो । वाद्यको सुमधुर लय अनि तालमा कदम चाल्दै सोहृ शृंगारले युक्त रूप अनि लावण्यकी माधुरी नर्तकी, नभमा बिजुली चम्के झैं मञ्चमा यौवनको दीपशिखा प्रज्ज्वलित गर्दै चम्किन् । नर्तकीको नृत्य कौशलले सारा दर्शक अबाक् भए । लय-तालको यस्तो संगम तथा अनुपम नर्तकी थिइन्— वासवदत्ता ।

नृत्य सकियो । वासवदत्ता ग्राफ्नो वासस्थान फर्कन निकिलन् । आसक्त राजकुमारहरू एवं संभान्तर्वर्ग वासवदत्ताको पछि लागे । वासवदत्ताको रूप अनि कलाको प्रशंसा हुन थाल्यो । एकजनाले भने— ‘वाह ! क्या राम्रो रूप अनि आकर्षक कला पाएकी छे यसले ! यसको रूपाकृति नै कामदेवले साँचामा ढालेर बनाए जस्तो छ ।’

अर्को एकजना धनाद्य युवकले भन्न थाल्यो—‘यदि मलाई हेरेर उसले एक फेरा मुस्कुराइमात्र दिए म आपनो

सारा धन सम्पत्ति उसको चरणमा न्यौछावर गरिदिने थिए ।’

‘तर छिन् उनी अति नै कठोर हृदयको । कसैलाई आँखा उठाई हेर्दिनन् पनि !’

‘किन त्यसो भन्नौ ? के तिम्रो प्रेमलाई पनि उसले ठुकुराई दिई ? जे होस, अति अद्वितीया छे हाम्रो नर्तकी वासवदत्ता ।’

वासवदत्ता भने यी प्रशंसक अनि आसक्त राजकुमारहरूका कुरालाई ध्यानै नदिई आपनी सखीसित रथमा सवार भई हिँडिन् ।

बाटामा सखीले वासवदत्तालाई भनी—‘हेर्नेसु, यी सबै राजकुमारहरू तपाईंमाथि कति आसक्त छन् । यिनीहरूका आँखामा उनीहरूका भावनाहरू तपाईंलाई देखापर्दैन ?’

‘मलाई के आवश्यक छ र यिनीहरूका भावनासित । मलाई कसैको भावनासित सरोकार छैन, जसको जसुकै किन नहोस ।’

‘कारण वासवदत्ता ? के तपाईंलाई विवाह गर्नु छैन ? यी यतिका राजकुमारहरूमा कोही एकजना त

होला जो तपाईं का निम्निय योग्य छन् ।

‘अहैं, छैन सखे, कोही योग्यको छैन जो म
चाहन्छु ।’

वासवदत्ता एकान्तप्रिया थिइन् । उनी आफ्नै
धुनमा मग्न रहन्थिन् । धेरैले उसलाई जीवनसंगिनी बनाउन
निम्नयाइसकेका थिए तर सबैलाई उसले ठुकराइदिन्थिन् ।
उनी के चाहन्थिन् त्यो कसंले बुझन सकेको थिएन । एक
दिन घरको बरण्डामा उभिरहेकी वासवदत्ताले सडकमा
एकजना शान्त अनि सौम्य भिक्षुलाई देखिन् । उनी हर्षले
आप्नावित भइन् । झट्टै सखीलाई बोलाई भनिन्—‘हेर
सखे, ऊ त्यो बाटोमा जाँदैगर्नै भिक्षुलाई बोलाइत्याऊ ।’

सखीचाहिँ छक्क परी । मनमा खूब बिचारी,
विश्वासै नहुने वासवदत्ताले कुनै पुरुषलाई बोलाउँछिन्
भनी । तर उनी झट्टै दौडँदैगई भिक्षुलाई निमन्त्रणा
गरी—‘महात्मन् ! तपाईंलाई वासवदत्ताले बोलाइरहेकी
छिन्, कृपया माथि पाल्नुहवस् ।’

‘अहिले होइन भद्रे ! उचित समयमा म आफै
आउनेछु’ भिक्षुको छोटो उत्तर थियो ।

नर्तकी वासवदत्ताको आमन्त्रणलाई अस्वीकार गर्ने
त्यो भिक्षु थियो उपगुप्त । भगवान् बुद्धको एकजना
शमण (शम्य) ।

सखीबाट भिक्षुको जवाफ सुनेर वासवदत्ताले
भनिन्—‘सखे ! भिक्षु निर्धन छ । सायद मलाई उपहार
दिनलाई केही नभएकोले आउन अप्यारो मानेको होला ।
फेरि बोलाउन जाऊ, भन्नू, मलाई केही लिएर आउने
आवश्यकता छैन ।’

सखीचाहिँ फेरि उपगुप्तकहाँ पुगी र भनी—
‘भन्ते ! मेरा मालिकनीलाई भेट्न धन वा उपहारको

केही आवश्यकता छैन । कृपा गरी तपाईं केही संकोच
नमानी पाल्नुहवस् ।’

‘अहिले वासवदत्तासित भेट्ने समय आएको छैन
भद्रे ! भनी हालै, समयमा म आफै आइपुग्नेछु’ यति
भनी उपगुप्त आफ्नो बाटो लागे ।

वासवदत्ता स्तम्भित भइन् भिक्षुका कुराले ।
सोच्च थालिन्—‘मैले यही एक पुरुषलाई चाहेकी थिए
तर यसले मलाई ठुकराइदियो, किन ?’

वासवदत्ताले नृत्य गर्न छाडिदिइन् । उनी सदा
गुमसुम रहन थालिन् । मथुराबासीहरूका लागि यो अति
नै खल्लो भयो । उसकी सखीले पनि विचार गरी—
‘अहो ! त्यो निर्मम भिक्षुको यादमा मेरी मालिकनी
उदास रहन थालिन् । यसरी विश्वानिमा जलिनै रहिन्
भने यिनको स्वास्थ्य बिग्रनेछ । यिनको मन भुलाउन
केही गर्नै पर्छ ।’

संयोगले केही दिनपछि नगरमा एक प्रसिद्ध मूर्ति
शिल्पप्रदर्शनको जहाँतही चर्चा हुनथाल्यो । सखी चाहिले
वासवदत्तालाई प्रदर्शनी हेर्न जान मनाई । प्रदर्शनीमा
शिल्पकारको कारीगडी देखी वासवदत्ताले आफ्नो दुःख
केही क्षणको लागि भुलिन् । उनले एउटा सुन्दर मूर्ति
किन्ने चाहनाले कलाकारलाई सोधिन्—‘के यो मूर्ति
बेच्छौ ?’

‘अवश्य, तर यसको चाहिँदो मूल्य तपाईं दिन
सक्नुहुन्छ ?’ कलाकारले प्रत्युत्तरमा सोधे ।

‘जे जति भन्छौ, त्यति मूल्य दिन तयार छु ।’

‘मूल्य ! यसको मूल्यको रूपमा तपाईंले फेरि
नृत्य शुरू गरिदिनुपर्छ ।’

‘नृत्य शुरू गर्नु !’ वासवदत्ता अकमकिइन् ।

सर्वाले जट कलाकारको पक्ष लिई भनी—
‘तपाईं’ले बचन दिइसकुन भएको छ, यसको जे जति मूल्य
दिन्छु भनिकन, अब आफ्नो बचन पूरा गर्नुहवस् ।’

वासवदत्तालाई बाध्य भई आफ्नो बचन पूरा गर्न
नृत्य शुरू गर्नुपयो । यसप्रकार फेरि मथुरा शहरमा
धूम मच्चिन थाल्यो उनको नृत्य कलाको । नृत्यादिपछि
सबैले उनलाई प्रशंसा, बधाई एवं अभिनन्दन गरे तर
वासवदत्ता खुशी हुन सकिनन् । भिक्षुको निर्ममता पूर्ण
व्यवहार सम्झी उनी जन् डुखी रहन्दिन् । मनमनै
सोचिन्न—‘अनगिन्ति पुरुष मलाई एक जलक हर्न मरी
मेट्ठन् तर त्यो भिक्षुले मेरो निमन्त्रणा, मेरो प्यारलाई
पनि किन ठुकरायो, आखिर किन ?’

शिल्पकारले वासवदत्ताको एउटा प्रतिमूर्ति बना-
उने आग्रह गरेका थिए र वासवदत्ताले पनि स्वीकृति
दिएकी थिइन् । यसकारण शिल्पकार सधैं वासवदत्ता
कहाँ आउने—जाने गर्थे जसले गर्दा अन्य शिल्पकारहरू
ईच्छिले जलिरहेका थिए ।

तीन चार दिन भयो त्यो शिल्पकारलाई नदेखि-
एको । उसका साथीहरूले खोज तलाश गर्न थाले । वास-
वदत्ता कहाँ नग्राएको पनि केही दिन भइसकेको थियो ।
कसैले भयो—‘तीन दिनअघि मैले वासवदत्ताको घरमा
गएको देखेये, त्यसपछि देखा परेन ।’

निष्कक खोजी भएपछि वासवदत्ताकै घर पछाडि
केही टाढामा शिल्पकारको लाश गाडिराखेको भेटियो ।
तसर्थ वासवदत्तामाथि हत्याको अभियोग लगाइयो । अतः
उसको सम्पत्ति जफ्त गरी मथुराबाट निकालिदिने
राजाज्ञा भयो । फलस्वरूप उसले निष्कासित जीवन अप-
नाउनुपन्थ्यो । जनसमूहले पनि अब उनको खिल्ली उडाए ।

नर्तकीको रूपमा हत्या, रिनी अन्दै कतिले ढुङ्गा हानेर घावै
घाउ बनाइदिए ।

वासवदत्ता आपनी सखीसित दुःखित र पीडित भई
शमसानमा गई आध्य लिइन् । मालिकनीको दुःख अनि
कष्टले विचालित सखीले भनी—‘म जान्दछु तपाईं’ निर्देष
हुनुहुन्छ । मानिसहरूले जानी बुझी नै तपाईंको यो गति
गरिदिएका । सायद कसैसित पनि तपाईंले जीवनसाथी
बन्न नचाहेको हुनाले होला ।’

शरीर तिझो आफ्नो हुँदैन । तिमी जब
आफ्नो शरीर त्याग्छौ त्यो अरुको आहार हुन
जान्छ । आफ्नो अन्तर्दीप जलाऊ, तवमात्र शान्ति
पाउने छौ ।

‘कसैलाई किन दोष दिउँ सडै ! मेरो कर्म नै
यस्तै होला’ दीर्घ निःश्वास छोड्दै भनिन् वासवदत्ताले ।

औषधी पानीको ग्रामावासा वासवदत्ताका घाउहरू
कुहिन थाले । दुर्गम्यले मानिसहरू उसको छेउ पर्दा नाक
मुख ढोप्ये । कसैले युकिदिन्द्रे भने कतैले ढुङ्गाले हिर्काई
दिए । निस्सहाय वासवदत्ता दुःख अनि वेदनाले तड़ि-
न्द्रिन् । यसै समयमा वासवदत्ताले अचानक देखिन् एक
चिरपरिचित सौम्प्र मूर्ति हृदय मन्दिरको उसका देवता
भिक्षु उपगुप्त आफैतिर आइरहेको ।

उसले जट आफ्नी सखीलाई भनिन्—‘मेरो
शरीरलाई छिटो छोपिदेउ । मेरो यो दुर्गति भिक्षुले
देखन नपाओस् ।’

‘वासवदत्ता ! म आइयुगो । मैले बचन दिएको
थिए समयमा म आफै आउँछु भनी । आज त्यो समय
आइपुग्यो ।’ भिक्षु उपगुप्तले कहणादृष्टिले वासवदत्ताको
ग्रवस्थामा दुःखी भई भने ।

‘भन्ते ! जब सारा मथुराबासी मप्रति आकर्षित तथा मेरो रूप लावश्यमा न्यौछावर थिए त्यसबेला तपाईंले मात्र मलाई ठुकुराइदिनुभयो । अज जब यसरी मेरो शरीर दुर्गन्धयुक्त घाँवे घाउले कुहिरहँदा म तपाईंलाई के दिन सकाहु र ! किन यस घडीमा तपाईं यहाँ आउनुभयो ?’

गम्भीर मुस्कान ल्याई उपगुप्तले भन्न थाले—‘त्यो बेला तिमीलाई मेरो आवश्यकता थिएन वासवदत्ता, तर अब छ । जाँदौ, हिँड मसित विहारमा ।

उपगुप्तको निश्चल सेवा सुशूषाले वासवदत्ता निरोग भइन् । तैयनि उनी संघै उदास रहन्थिन् । एकदिन उपगुप्तले सोधे ‘किन वासवदत्ता, तिमी संघै उदास रहन्छौ?’

‘मेरो रूप सौन्दर्य केही रहेन । अब मलाई कसैले हेनै पनि छैन । म के गरू ?’

‘तिम्रो जुन बाहु सौन्दर्य नाश भयो त्यसको चिन्ता किन गर्छौ । त्यो त एक न एक दिन नाश हुने नै हो । नित्य रहने के छ र लोकमा । तिम्रो बाहु सौन्दर्य

भन्दा बढी अकों सौन्दर्य तिमीमा छ । त्यसलाई तिमीले चिनेनौ, त्यो हो ‘आन्तरिक सौन्दर्य’ ।’

‘आन्तरिक सौन्दर्य’— वासवदत्तालाई ज्ञानको पिपासा बड्यो । उनी भगवान् बुद्धको उपदेश सुन्न जान थालिन् । एक दिन भगवान् बुद्ध उपदेश दिइरहेका थिए—‘शरीर पनि तिम्रो आपनो हुँदैन । तिमी जब आपनो शरीर त्याग्छौ त्यो पनि अरुको आहार हुन जान्छ । आपनो ‘अन्तर्दीप’ जलाऊ, तबमात्र तिमीले शान्ति पाउनेछौ ।’

‘अन्तर्दीप’ जलाऊ . . . . शान्ति’ वासवदत्ताको चेतना खुल्यो भगवान् बुद्धका अमृतवाणीले । उसले भगवान् बुद्धको चरण समाती बिन्ति चढाइन्—‘भगवन् ! मलाई पनि संघमा दीक्षित गर्नुहवस् ।’

‘जस्तो तिम्रो इच्छा पुर्वी’

‘म धन्य भएँ प्रभु !’ वासवदत्ताको आँखामा शान्ति अनि हर्षको आँसु सलल झरिरहेको थियो । *

सम्पर्क राख्नुहोस् !

स्वांयापुह्री (बैशाखपूर्णिमा) यस वर्ष झकिझकाउ पारी भव्यताका साथ मनाउन कपडा र, कागजका बौद्धजण्डा, बुद्धको तस्बीर, जेबीपात्रो, ज्ञानमाला पुस्तक र क्यासेट सुपथ मूल्यमा प्राप्त गर्न

सम्पर्क राख्नुहोस् ।

सम्पर्क स्थान—

१. भाइकाजी उपासक	— जुत्तापसल, मखनटोल
२. माणिक तुलाधर	— मुकुन्दोपसल, कमलादी
३. हेराकाजी सुजिका	— नागवहाल, पाटन
४. बुद्धजयन्ती समारोह समिति	— श्रीघः विहार, नःघल

बुद्धधर्ममा गृहस्थ र अन्तसंबन्ध

- डा० केशवमान शाक्य

इतिवृत्तको बहुकार सूत्रमा तथागतले यसो भन्नु-भएको छ, “भिक्षुहरू ! गृहस्थहरू तिमीहरूको लागि अति उपकारक छन् । उनीहरूले तिमीहरूको लागि चीवर, भोजन, शयन-आसन, औषधी आदि परिस्कार दिन्छन् । भिक्षुहरू ! तिमीहरूले पनि गृहस्थहरूका अति उपकारक भई आदि, मध्य र अन्तसम्म कल्याण हुने धर्मको देशना गर्न्, अर्थ सहितको व्यञ्जनले युक्त केवल परिपूर्ण, परिशुद्ध र उत्तम आचरणको प्रकाश पार्न् । भिक्षुहरू ! यसरी परस्परको सहयोगले संसाररूपी बाढीबाट पार गरेर दुःख निरोध गर्न ब्रह्मचर्य पालन गर्न् ।” यही उपदेश जाई तथागतले यसो पनि भन्नुभएको छ —

“गृहस्थहरू तथा प्रवर्जितहरू दुबैले एक अर्कालाई सहयोग गरी परम कल्याण हुने सर्वोत्तम सद्धर्मको पालना गर्ने छन् ।”

“प्रवर्जितहरूको कषट हटाउन गृहस्थहरूले चीवर (ग्लान प्रत्यय, भोजन र भैषज्य आदि) तथा शासन-आसन प्राप्त गराउनेछन् ।”

“गृहस्थहरूले तथागतमा श्रद्धा राखी आर्य-प्रजाका ध्यानी अर्हन्तहरूलाई विश्वास गरी स्वर्गगामी मार्गभा गई

धर्मको पालना गरेर देवलोकमा आनन्द पाउनेछन्, उनीहरूलाई धेरे प्रभोद पनि प्राप्त हुनेछन् ।”

यस सूत्रबाट गृहस्थ तथा भिक्षुहरूका बीचमा कस्तो सम्बन्ध हुनुपर्दछ भन्ने कुरा स्पष्ट हुन आउँछ । यस सूत्रले दुई परिषद्का बीचमा हुनुपर्ने अन्तनिर्मता, सहयोग र व्यबहारको उल्लेख गरेको छ । गृहस्थ र भिक्षुहरूले एक अर्कालाई सहयोग र आदर कायम गरिरहन सकेमा मात्र द्वीघकालसम्म सद्धर्म रहिरहन सक्ने कुरा तथागतबाट अंगुत्तर निकायमा पनि उपदेश भएको छ ।

अंगुत्तर निकायमा नै तथागतले गृहस्थहरूलाई कहिल्यै अवनति नहुने सात धर्महरूको उपदेश दिनुभएको छ । ती हुन् — (१) शीलवान् भिक्षुहरूको संगत नटुटाउने, (२) भिक्षुहरूबाट सद्धर्म उपदेश सुन्ने, (३) शील पालनको शिक्षा लिने, (४) जेठा कलिला सबै उमेरका शीलवान् भिक्षुहरूमा श्रद्धा राख्ने, (५) भिक्षुहरूमा मतभेद ल्याउने कुराहरू नगर्ने, (६) धर्मका कम-जोरीहरूको मात्र खोजी गरी नहिँड्ने, र (७) शीजवान् भिक्षुहरूलाई दान दिने र अन्य अयोग्यहरूका पछि नलाग्ने । दी सात धर्मका विपरीत आचरण गरेमा

दुःशील दुराचारी भएर राष्ट्रपिण्ड खाएर वस्तुभन्दा रातो हुने गरी आगोमा तताएको फलाम खानु उत्तम हुनेछ ।

गृहस्थको अवनति हुनुका साथै शीलवान् भिक्षुहरू लोप हुन गई सद्धर्म हराएर जाने संभावना हुन्छ ।

मिलिन्द प्रश्नमा गृहस्थमा हुनुपर्ने दश गुणहरूको उल्लेख पाइन्छ । तो हुन— (१) सुख र दुःख दुबै परिस्थितिमा भिक्षुहरूबाट उपदेश सुन्ने, (२) धर्मको अनुसरण गरी बाँच्न सिक्ने, (३) आफ्नो क्षमता अनुसार भिक्षुहरूलाई दान दिनमा हर्षित हुने, (४) बुद्धशासन कमजोर हुन गएमा यसको उत्थान र विकासको लागि मेहनत गर्ने, (५) सम्यक् दृष्टि हासिल गर्ने (६) अनावश्यक भोजभटेर र जात्राहरूमा नलाग्ने, (७) अन्य अथोग्य गुरुहरूको शरणमा नजाने, (८) शरीर र वचनले शीलवान् भई आचरण गर्ने, (९) शान्ति र सन्तुलित जीवनमा आनन्द लिने, र (१०) केवल देखाउनलाई मात्र धर्मको आडम्बरमा नलागी जीवन निर्देशनको लागि बुद्ध, धर्म र संघको शरणमा जाने ।

संघगुण स्मरण गर्दा भिक्षुहरूलाई, 'असल, आर्य, शील आचरणले सम्पन्न, दान दिन योग्य, पाहुना सत्कार गर्न योग्य, हात जोडी आदर गर्न योग्य, अतुलनीय पुण्य रोप्ने खेत समान' भनिन्छ । त्यसकारण भिक्षुहरूको सामुन्ने पर्दा गृहस्थले मन, वचन र कर्मले आदर सम्मान गर्दछ । आफ्नो घरमा खुल्ला हृदयले निमन्त्रणा गर्दछ । समय समयमा गृहस्थहरूले भिक्षुहरूलाई भोजन, चीवर आवास र औषधी आदि चार कुराहरू दान गर्दछन् ।

इतिवृत्तको शील सम्पन्न सूक्ष्मा तथागतले यसो भन्नुभएको छ— "शील, समाधि, प्रज्ञा, विमुक्ति र

विमुक्तिज्ञान—दर्शनयुक्त भिक्षुहरूको दर्शन गर्नु, धर्म देशना अवण गर्नु, संग त गर्नु, अनुसरण गर्नु अनुगामी हुनु लाभदायक हुन्छ । ती भिक्षुहरू उपदेश दिने, बाटो देखाइदिने, प्रकाश पारिदिने, प्रेरणा दिने, चित्त बुझाइ-दिने र सद्गमको रामो व्याख्या गरिदिने हुन्छन् । ती भिक्षुहरूको संगतबाट अपरिपूर्ण शील—स्कन्ध परिपूर्ण हुन्छ, अपरिपूर्ण समाधि—स्कन्ध परिपूर्ण हुन्छ, अपरिपूर्ण प्रज्ञा—स्कन्ध परिपूर्ण हुन्छ, अपरिपूर्ण विमुक्ति—स्कन्ध परिपूर्ण हुन्छ तथा अपरिपूर्ण विमुक्ति ज्ञान—दर्शन—स्कन्ध परिपूर्ण हुन्छ । ती भिक्षुहरूलाई... ... सार्थवाह... ... अन्धकार नाशगर्ने... ... आलोक दिने... ... भन्दछन् ।" यी कारणहरूले गर्दा गृहस्थले भिक्षुहरूलाई मार्गदर्शक र गुरु मानी आदर सत्कार गर्दछ ।

विनयमा उल्लेख भए अनुसार कुनै गृहस्थले अर्को गृहस्थलाई छुल्याइँ, भिक्षुहरूलाई दिन लागेको दानमा अवरोध खडा गरेमा, भिक्षुहरू बीच संघभेद गराएमा, बुद्ध, धर्म र संघको निन्दा गर्ने भएमा त्यस गृहस्थलाई सम्पर्क नगरी टाढा राख्न तथागतले अनुमति दिनुभएको छ ।

बुद्धधर्म कर्मको सिद्धान्तमा प्रतिपादित छ । कर्मको सिद्धान्त अनुसार रामो कर्म गर्नेलाई रामै फल र नरामो कर्म गर्नेलाई नरामै विपाक मिल्दछ । यस धर्ममा भिक्षुको लक्ष्य सर्वप्रथम आपनो निर्वाण प्राप्ति र त्यसपछि गृहस्थहरूलाई उनीहरूको कल्याण र सुखको लागि शिक्षा दिनु हो । गृहस्थ र भिक्षुको अन्तर्सम्बन्धलाई केलाउँदा गृहस्थहरूप्रति भिक्षुको मूल भूमिका शील आचरणको आदर्शको नमूना, शिक्षक, मार्ग प्रदर्शक भई समाजमा सदाचार र सद्धर्म कायम गर्नु हो । अंगुत्तर निकायमा तथागतले भन्नुभएको छ,— "जसले मैत्री-

चित्तको विकास गर्दछ उसेलाई भिक्षु भन्दछ । तथागतको मार्ग पहिल्याउने भिक्षुले गृहस्थहरूले दिएको भिक्षा खाएर जीवन खेर फालदैन । भिक्षाको बदलामा भिक्षुले गृहस्थको जीवनलाई सुखमय बनाउने शिक्षा दिन्छ ।”

धर्मपदको नरकबर्गमा यस्तो गाया उल्लेख गरि एको छ—

“सेध्यो अयोगुलो भुतो—ततो अग्निसिखू‘पमो । यज्ञे भुज्जेय दुस्सीलो—रट्टिपिण्ड असञ्जतो ॥”

अर्थात् दुश्शील दुराचारी भएर राष्ट्रपिण्ड खाई बस्तुभन्दा रातो हुने गरी आगोमा तताएको फलाम खानु उत्तम हुनेछ ।

दिग्धनिकायमा उल्लेख गरिए अनुतार भिक्षुले शील, समाधि र प्रज्ञाको उदाहरण बनी समाजमा शील आचरणको बाटो देखाउँछ । गृहस्थलाई नराम्रो कर्म गर्नबाट बचाई राम्रो कर्म गर्न लगाउँछ । आफूले जाने सिकेको कुरा गृहस्थलाई कहगा राखी सिकाइदिन्छ । यसेलाई भिक्षुबाट गरिने धर्मदान भनिन्छ ।

भिक्षुले गृहस्थहरूको सम्पर्कमा आउँदा आपनो व्यवहारमा होश पुन्यानुउपर्दछ । भनिएको छ— भिक्षु न संकुचित हुनेछ न त बातावरणबाट प्रभावित नै । उसको चित्तमा कहगाले श्रोतप्रोत भई यस्तो विचार आइरह-नेछ— “उन्नति गर्न चाहनेले उन्नति गर्न सकोस् । पुण्य चाहनेले पुण्य कमाउन सकोस् । अरुको उन्नतिमा पनि अपनै उन्नति भए समान हर्षित बन्न सकोस् ।” गृहस्थलाई धर्मदेशना गर्दा उसको मनमा यस्तो कुरा उठनुहुँदैन— ‘यिनीहरूले मेरेमात्र सिद्धान्त सुनेर सन्तुष्ट हुनुपर्दछ र सन्तोष भई कृतज्ञता देखाउनुपर्दछ ।’ भिक्षुले धर्मदेशना गर्दा उसको मनमा यस्तो विचार उठनुपर्दछ—

‘यो धर्म तथागतले प्रतिपादन गर्नुभएको हो । यो धर्म आदि, मध्य र अन्तसम्म कल्याण हुने धर्म हो । यिनीहरूले यो धर्म श्रवण गर्न पाउनोस् । धर्म श्रवणपछि बुझेर व्यवहारमा ल्याई कल्याण र सुख प्राप्त गर्न सकोस् ।’ भिक्षुले यस्ता गृहस्थको घरमा मात्र निमन्त्रणा स्वीकार गर्नेछन्, जहाँ भिक्षुलाई देखेर उठेर आई राम्रो तरीकाले आदर गर्दछ, राम्रो बचनले स्वागत गर्दछ, हर्षित चित्तले दान दिन्छ, धर्म श्रवण गर्न इच्छा गर्दछ । जुन भिक्षुले गृहस्थलाई प्रभाव पारी भए गर्दछ, त्यस भिक्षुले संघबाट निस्कासित हुनुपर्नेछ । त्यसकारण भिक्षुले गृहस्थहरूको सम्पर्कमा आउँदा ज्यादै होश पुन्यानुपर्ने हुन्छ ।

५

सुरापान नगर्नाको फल

१. गर्नुपर्ने सम्पूर्ण कार्यको विस्मृति नभई सजिलैसित सम्झने हुन्छ ।
२. अल्छो हुनेछैन ।
३. लाटो गाँडो हुनेछैन ।
४. ज्ञानबुद्धि हुने हुन्छ ।
५. ईर्ष्या गर्नुबाट रहित भइरहन्छ ।
६. वेहोशी हुँदैन ।
७. शान्त स्वभावको हुन्छ ।
८. खराब कामप्रति लज्जा र भय हुनेहुन्छ ।
९. इज्जत रहने कुरामात्र गर्न बानीको हुन्छ ।

वैशाख पूर्णिमाको दिन

- श्रामणेर धर्ममूर्ति

आजभन्दा २६०० वर्षभन्दा पहिले यस लोकमा अनेक दुःख पोडा थियो, अन्धविश्वासले भरिपूर्ण भई यज्ञादि होम गरी कयौं प्राणीहरूको ज्यान लिइन्थ्यो । जातको भेदभावले गर्दा मानिस-मानिसमा स्वतन्त्रता नभई जीवनयापनमा बाधा थियो । मानिसले धर्म गर्ने भन्दै पाप गरिरहेका थिए । त्यसबखत धेरै डरलाग्दो तथा भयानक अवस्था थियो ।

यसै अवधिमा हाम्रा बोधिसत्त्व सिद्धार्थ कुमार एक सुन्दर, मनोहर तथा प्रतिद्वंशक्य देशको एक सौन्दर्यले भरिपूर्ण दिव्य उद्यान जस्तं सबै अलङ्कारले सिंगारिएको लुम्बिनी वर्गचामा बुबा शुद्धोदन र श्रामा महामायादेवी अन्धकार बाट लोकलाई उज्यालो पाने सूर्य जस्तै, अज्ञानल्पी अन्धकारलाई हटाउने बत्ती भई जन्मिनु भयो र सात पाइला अगाडि बढी उत्तर दिशमा फर्की यस लोकको नायक भई यसरी उद्गार व्यक्त गर्नुभयो—

“अग्नो हमस्मि लोकस्स, जेटो हमस्मि लोकस्स
सेटो हमस्मि लोकस्स, अयमन्तिमा जाति नहियदानि
पुनर्भवोति”

जुन ज्योतिले अन्धकारलाई नष्ट गरी उज्यालो पारिदिनुभयो, त्यसदिन यही वैशाख पूर्णिमाको दिन थियो ।

हाम्रा बोधिसत्त्व सिद्धार्थ कुमार यस किसिमले अन्धकार, अन्धविश्वास र असत्यलाई हटाउँदै ३५ वर्षको उमेरमा श्रव्य त्योभन्दा पनि बढी उज्यालो पार्न, त्यतिमात्र हैन लोकलाई सदाको लागि दुःखबाट मुक्त गर्ने मुजाता उपासिकाले दिएको क्षीर दान भोजन गर्नुभई र सो-तिथ्य द्वाम्हणले दिएको घाँसन मुट्ठा लिनुभई एक वृक्षमुनि विछ्याई भावना गर्नुभयो जुन ठाउँ आज बुद्धगयाको नामले प्रख्यात छ र असंख्य कल्प समयसम्म दश पारमिता पुन्याउँदै कसैले पनि प्राप्त गर्न नसकेको बोधिज्ञान प्राप्त गरी आफू दुःखबाट मुक्त हुनुभई मारसेनासँग लडेर जितेकोमा खुसी हुनुभई विमुक्ति सुखको अनुभव गर्नुहुँदै अज्ञानरूपी अन्धकारलाई हटाउँदै ज्ञानको ज्योतिलाई यसरी प्रकाश पार्नुभयो—

“अनेक जाति संसारं – सन्धाविस्सं अन्तिविसं
गहकारकं गवेसन्तो – दुख्वा जाति पुनर्पुनं
गहकारक दिट्टोसि – पुन गेहं न काहसि
सञ्चा ते फासुका भग्गा – गहकूटं विसं खितं
विसंखारगतं चित्तं – तण्हानं खयमज्जग्गा”

अन्धकारलाई नष्ट पारी ज्ञानरूपी उज्यालोले यसलोकलाई उज्ज्वल बनाउनुभयो, त्यसदिन पनि यही

बैशाख पूर्णिमाको दिन थियो ।

यस प्रकारले ८० वर्षको उमेरमा आफूले चम्काएको र छरेको ज्ञानरूपी ज्वाला सबै ठाउँमा छाएको देखी अब मेरो जीवन लीला सकियो भनी श्रावक-श्राविका र उपासक-उपासिकाहरूलाई अनित्य दुःख अनात्मको बारेमा धर्मदेशना गर्नुहुँदै उनीहरूको संदेह दूर गर्नु भई ज्ञानरूपी ज्योतिले भरिपूर्ण पार्नुभई निशब्द हुनुभयो । त्यसबेला यस लोक मसानभूमि जस्तै सुनसान वातावरणले ढाक्यो र उहाँले यस निशब्द वातावरणलाई हटाउँदै अन्तिम ज्ञानरूपी ज्योति यसरी मुखबाट छर्नुभयो—

‘हन्दानि भिक्खुवे—आमन्तथामि वो,

वयधम्मा संखारा—अव्यपादेन सम्पादेय’

जुन ज्योतिले सुनसान वातावरणलाई नष्ट पारी ज्ञानकाकुराहरू छर्नुभयो यसरी सूर्य उदाए जस्तै जन्मिनु

भयो र घाम अथवा उज्यालो दिँदै अथवा छदै गए जस्तै ज्ञानका कुराहरू दिँदै वा छदै जानुभयो र अस्ताए जस्तै उहाँ पनि पनिनिर्वाण हुनुभयो । त्यस दिन प्रनि यही बैशाख पूर्णिमाको दिन थियो ।

भगवान् बुद्धले लुम्बिनी बनमा जन्मी, ३५ वर्षको उमेरमा संसारलाई ज्ञानको ज्योति फैलाई ८० वर्षमा सारनाथमा निर्वाण प्राप्त गर्नुभयो ।

त्यसकारण यसदिन बौद्धहरू बडो भव्यताका साथ उहाँको गुणानुस्मरण गरी उहाँको कोर्तिलाई समझी बुद्ध जयन्ती मनाउँदछन् । यसदिन सबै बौद्धहरू उहाँले दिनुभएको ज्ञानका ज्योति लिई आ-आफूलाई उज्ज्वल बनाउँदछन् ।

विद्वान् बोचरको भनाइ

१. यस दुनियामा हामी जो लिन्छौं त्यसले होइन, तर जो दिन्छौं त्यसले हामीलाई धनवान् बनाइदिन्छ ।
२. कृतघ्नतापछि सहनुमा सबैभन्दा कष्टदायक बस्तु कृतज्ञता हो ।
३. जीवनको लक्ष्य सुख होइन, चरित्र हो ।
४. दानको सेतो ओढनीले हामी आपना असंख्य पाप लुकाउँछौं ।
५. अनियमित गरीबोभन्दा अनियमित अमोरी बढो खतरनाक छ ।
६. शरीर वीणा हो र आनन्द संगीत हो । बहु यन्त्र दुरुस्त हुनुपर्दछ ।
७. तिमो विजयको यति नजीक कहिल्यै पुगेनौ, जति जब कि तिमी कुनै असल काममा हार खान्छौ ।
८. उदारताका प्रत्येक काम स्वर्गतिर जाने एक कदम हो ।

बुद्धद्वारा माता-पिता सेवा

— धर्मरत्न शाक्य, त्रिशुली

संसारमा बुद्ध, धर्म र संघ अनि आमा-बाबु र आचार्यहरू अत्यन्त गुणवान् गुणोपकार हुने हुन्छन् । यिनी सबैमा हामीलाई सबैभन्दा पहिले गुण गर्ने आमाबाबु न हुन् । उने आमा बाबुले हामीलाई पालन पोषण गरी हुकाई भाषा सिकाउनुदेखि लिएर संसारमा चाहिने अनेक प्रकारका चालचलन धाँचा काँचा अनि प्रारम्भिक काम कुरा बुझाइदिने र सिकाइदिने हुन्छन् । त्यसपछि मात्र आचार्य गुरुहरूकहाँबाट शिक्षा दीक्षा लिने हुन्छन् । कुनै बालकलाई आमाबाबुले बालकदेखि असल बाटोमा लगा-इराखेको भए त्यस बालकले गुरुबाट पनि रात्रोसँग शिक्षा प्राप्त गर्न सकिन्छ । त्यसकारण हात्रो निम्नि आमा-बाबु नै पहिलो गुरु अनि आमा-बाबु नै बहाहा हुन् । आमा बाबुले आपना सन्तानको निम्नि कति त्याग गरेका हुन्छन्, तिनीहरूको ममता कत्तिको गहन हुन्छ भन्ने कुरा स्वयं भगवान् बुद्ध र बोधिसत्त्वहरूले आमा-बाबुको गुणोपकारको प्रत्युपकार गरी सेवा गर्नु भएकोबाट स्पष्ट छ ।

सेवा दुई प्रकारका छन्— एक भौतिक सेवा अर्को आध्यात्मिक सेवा । जुन व्यक्ति गृहस्थाश्रममा बस्तु त्यसले आमा-बाबुको सेवा पालन पोषण सत्कार मान मर्यादा राखेर गर्दछ भने प्रवर्जित, अर्हत् सम्यकसम्बुद्ध-

बाट आमाबाबुको सेवा उनलाई कुमार्गबाट हटाई सन्मार्गमा लगाई दिने, दुःखमय सांसारिक जीवनबाट उतारी दुःख मुक्त आर्यमार्गमा प्रतिस्थित गराई जीवन मुक्त गराइदिने हुन्छ ।

सिद्धार्थ गौतमले पनि आफूले सत्त्व प्राणीहरूमा व्यापक रूपमा छाइरहेको जन्म जराव्याधिमरण दुःखबाट मुक्त हुने मार्ग अव्येषण गर्न आमा-बाबु राज्य सुख त्यागेर वियोग दुःख दिएपनि आफूले सत्यज्ञान लाभ गरी तथागत सम्यक् सम्बुद्ध भैसकेपछि आपना बुवा-मुमाको गुणको प्रत्युपकार गर्न आपना बचपनका साथी कालु दायीसँग ६० योजन बाटो हिँडेर राजगृहबाट कपिलवस्तु पालनुभयो । वैशाख पूर्णिमाका दिन कपिलवस्तुमा आइपुनुभै शाक्यहरूलाई आध्यात्मिक शक्तिद्वारा प्रभावित तुल्याई न्यग्रोधाराममा बस्नुभयो । भोलिपल्ट तथागत परम्परा अनुसार सपदान चारिका भिक्षाटन गरी आपना पिता शुद्धोदन महाराजलाई संवेद उत्पन्न भएको बेलामा धर्मोपदेश द्वारा श्रोतापत्ति फलमा प्रतिस्थित गराउनुभयो ।

त्यस्तै आठो दिनमा आफूलाई स्तनपान गराई लालन पालन गर्ने प्रजापति गौतमी महारानीलाई राज-दरबारमै अमूल्य धर्मोपदेश गर्नुभई श्रोतापन्न फलमा र

पिता शुद्धोदन महाराजलाई अनागामी फलमा प्रतिस्थित गराउनुभयो । त्यतिमात्र होइन शुद्धोदन महाराज अस्वस्थ भएको समाचार सुनेर कपिलवस्तुसम्म पाल्नुभई धर्मोपदेश गर्नुभयो । शुद्धोदन महाराजले पनि विदर्शना ध्यान बताउँदै चित छत्रमुनि नै अर्हत्व फल लाभ गर्नुभयो ।

कपिलवस्तु राज्यमा राजउत्तराधिकारीहरू सबै सुगत शासनमा प्रव्रजित हुँदै भगवान् बुद्धको शिष्य बन्दैगएर्यचि शुद्धोदन महाराजको पनि देहावसानपछि महाप्रजापति गौतमी पनि सुगत शासनमा प्रव्रजित हुन कपिलवस्तुदेखि वैशालीसम्म पैदल गएर भगवान्कहाँ पुगिन् । त्यतिबेला बुद्धले आठ गुरुर्धम प्रज्ञान गरेर पनि

गृहस्थीले आमावाबुको सेवा एवं पोषण, सत्कार र मर्यादा राखेर गर्दछ भने प्रव्रजित अर्हत्हरूले आमावाबुको सेवा यदि वहाँहरू कुमार्गमा रहेका छन् भने वहाँहरूलाई सुमार्गमा प्रतिष्ठापन गरी दुखमय सांसारिक जीवनबाट मुक्त गराइदिन्छन् ।

आपना सानी आमालाई बुद्धशासनमा प्रव्रजित गर्नुभयो । त्यस्तै उपयुक्तमार्गदर्शनद्वारा प्रजापति गौतमीलाई अभिभजा सहित अर्हत् फलमा प्रतिस्थित गराई भिक्षुणी शासनमा अप्रस्थान दिइराख्नुभयो ।

यसरी तथागत सम्बिकसम्बुद्ध भएर पनि वहाँले आमावाबुको अनन्त गुणलाई सम्मेर प्रत्युपकार गर्नुभई बुद्ध शुद्धोदनलाई पहिले श्रोतापन्न केरि अनागामी र अन्तमा अर्हत् फलसम्म दिलाउनुभयो । त्यस्तै जसले आफूलाई लालन पालन गरी हुकाउनुभयो उनै प्रजापति गौतमीलाई छ अभिभजा सहित अर्हत्व दिलाई भिक्षुणीहरूमा अप्रस्थान दिनुभयो र जन्मदाता महामायादेवीलाई स्वर्गलोकसम्म पुगेर पनि श्रोतापति फल लाभ गराइदिनुभयो ।

यसरी भगवान् बुद्धले बोधिसत्त्व समझमा आमावाबुप्रति उनीहरूको अनन्त गुणको प्रत्युपकार गर्नुभएको कुरा जातक अटुकथामा प्रशस्त पाइन्छ । तसर्थ आमावाबुको सेवा गर्नु बौद्ध आदर्श हो ।

बांलाक, लुधंक छापय्यायेगु ज्या यानादीमाःसा लुमंकादिसँ

“नेपाल प्रेस”

बौद्ध न्हुदैया लसताय भितुना

बुद्धसम्बत्- २५३३

शुक्रपत्र, काठमाडौँ ।

फोन नं. २-२१०३२

बहुजन हिताय कसरी ?

बुद्धत्वपछि बुद्धले सर्वप्रथम दिनुभएको धर्मचक्रप्रवर्तन उयदेशबाट सिद्धार्थ कुमारको अभिनिक्षमण केवल आँख एकले निर्वाण प्राप्त गर्न भएको होइन भन्ने कुरा स्पष्ट हुन्छ ।

गौतम बुद्धले प्रतिपादन गर्नुभएको चतुरआर्य सत्यमा दुःख र दुःखबाट मुक्ति पाउने सम्बन्धी दुई मुख्य कुरा विचारणीय रूपमा रहेका छन् । दुःखबाट मुक्ति पाउन आर्यशृण्टांगिक मार्ग अथवा मध्यम मार्ग अपनाउनुपर्ने बडो महत्वपूर्ण कुरा हो । कुनै ओज अनि कुरामा अति नहुनु अर्थात् अति मार्गमा नलाग्नु नै मध्यम मार्गको सार हो ।

गौतम बुद्धको शिखा सर्वकालीन छ, यसको प्रगति हुँदैजानु अथवा गतिशील भैरहनु पर्ने विषय तर्कसम्मत छ । धर्मचक्रसूत्रमा प्रयोग गरेको चक्रको अर्थ गतिशील अथवा चालु भइरहनु हो । यो बिना गतिहीन हुन्छ, प्रगति बन्द हुन्छ । कुनैपनि कुरा परिस्थिति अनुसार बदलिरहन्छ । यसले कटूरपनको कुरै रहेदैन । परंपरा सदा रहने कुरै छैन । बुद्धको शिखा केवल जीवनपद्धति हो कुनै धर्म होइन । मानिसको जीवनपद्धति शुद्ध हुनुपर्छ र

दृष्टि शुद्ध हुनुपर्छ । विचार खुम्चिनुहुँदैन । यसरी नै मानिसमा बुद्धि विवेकपूर्ण हुनु र होश (स्मृति) ठीक हुनुपर्छ ।

धर्मचक्र प्रवर्तनपछि गौतम बुद्धले संघ खडा गर्नुभयो । भिक्षुसंघमा सामूहिक भावनालाई महत्व दिएको देखिन्छ । व्यक्तिगत भावनालाई गौणस्थान दिएको छ । वास्तवमा व्यक्ति शुद्ध हुनुपर्छ र सेवाभावले काम गर्नुपर्छ ।

सामूहिक महत्व भएको नित्यार्थ सेवाभावले पूर्ण संघ खडा भइसकेपछि गौतम बुद्धले भिक्षुहरूलाई निर्देश र दिनुभयो—“हामी सबै बन्धनबाट मुक्त छौं, स्वतन्त्र छौं । अब जाऊ, गाउँगाउँमा, नगर नगरमा बहुजन हिताय बहुजन सुखायका लागि चारिका गर । एउटा बाटोमा दुइजना नजाऊ” ।

यहाँ विचार गरी बुझ्नुपर्ने कुरा बहुजन हिताय हो, सर्वजन हिताय होइन । अर्को कुरा एकै ठाउँमा दुई-जना नजाने । यसको मतलब बुझन अलि सजिलो छ किनभने भिक्षुहरूको संख्याको कमीले गर्दा बुद्धले त्यसो भन्नुभएको हुन सक्छ अनि दुइजना एउटै ठाउँमा जाँदा

मर्तंवय नहुन पनि सकछ । हुन त यो दोश्रो प्रश्न चाहिँ
गौण नै भन्न सकिन्छ ।

बहुजन हिताय भनेको उपदेशमात्र दिई हित गर्ने
हो कि अथवा उपदेशक नै शुद्ध मन र शुद्ध चरित्रको भई
बहुजनको हितगर्ने हो भन्ने तर्क आउँछ । उपदेशकको
आचरण राख्नो भए श्रोतागणको मन र हृदय शुद्ध हुने

बहुजनको लागि नभै जीवन निष्क्रिय हुने
त्यसप्रकारको ध्यानमार्ग मलाई निको लागेन । मन एकाग्रता
र सजगता रहनु जीवन उज्ज्वलताका
लागि नभै नहुने कुराहो तर बहुजनको हितको
कुरा ल्याउँदा यत्तिकै सजगताले पुरदैन कि जस्तो
मलाई लागेको छ ।

तथा व्यवहारमा राख्नो परिवर्तन आउनु पर्छ भन्ने हुन
आउँछ । श्रोतागणको हृदय परिवर्तन भएमा समाज
सुधार हुन्छ अनि बहुजन हिताय हुन्छ । यसरी भन्नु
सजिलो छ तर बुझन सजिलो छैन । बहुजन हितार्थ मानिस-
हरूलाई उपयोगी हुने काम गरिदिने हो कि, परोपकारी
काम गर्ने हो अथवा उपदेशमात्र दिने हो यसबाटे भ आफै
भ्रममा परेको छु ।

एकचोटि बर्माका एकजना ध्यानगुरु नेपालमा
आउनुभएको थियो । उहाँले मसर्ग सोधुभयो— “ध्यान
शिविरमा नबस्ने ?”

मेरो उत्तर थियो— “मलाई फुर्सत छैन”

“किन ? के काम ?” फेरि प्रश्न आयो ।

प्रत्युत्तरमा मैले भने— “प्रेसको काम छ, पक्षि-
का र किताब छाप्ने काम छ ।”

बर्माका ध्यानगुरुले भन्नुभयो— “त्यो भिक्षुको
काम होइन, त्यो त गृहस्थीहरूले गर्ने काम हो ।” यो
कुरा सुनेर म अकमक्कमा परें । बहुजन हिताय भनेको
निष्क्रिय भई आँखा चिम्लेर ध्यान बस्ने हो कि अथवा
ध्यान साधकहरू बढाउने हो भनी म अलमलमा परें ।

बहुजनको लागि नभै जीवन निष्क्रिय हुने त्यस
प्रकारको ध्यानमार्ग मलाई निको लागेन । मन एकाग्रता
र सजगता रहनु जीवन उज्ज्वलताको लागि नभई नहुने कुरा
हो, तर बहुजन हितको कुरा ल्याउँदा यत्तिकै सजगताले
पुरदैन कि जस्तो मलाई लाय्यो ।

गौतम बुद्धले भिक्षुसंघ खडा गर्नुभएको गृहस्थी-
हरूको आदर्शको लागि हो । भिक्षुहरूले निस्वार्थ भई
समाजसुधारको लागि उपदेश दिएको खण्डमा समाज
सुधार हुने भएको लाई नै बहुजन हिताय भनेको हो कि
अथवा स्कूल, श्रौषधालय, पुस्तकालय आदि खोलेर
समाजसेवा गर्ने कुरालाई बहुजन हिताय भनेको हो मैले
ठम्याउन सकिन । थेरवादी विद्वान् भिक्षुहरूको भनाइ
अनुसार भने त्यस्तो सेवाको काम गर्नुलाई बहुजन हिताय
भनेको होइन कि भन्ने बुझिन्छ ।

पूज्य महानायक अमृतानन्द महास्थविरले
आवासीय आनन्दकुटी विद्यापीठ स्थापना गर्नुभयो । धेरै
वर्षसम्म वहाँले त्यही विद्यापीठको उन्नतिको लागि जीवन
विताउनुभयो । सरकारी अधिकारी र समाजसेवीहरूसित
पनि विद्यापीठको बारेमा वहाँले संघर्ष गर्नुपरेको थियो ।
पछि वहाँ बुद्धकालीन पुस्तक लेखनमा व्यस्त

हनुभयो र जीवन नै पुस्तक लेखन र छाप्नमा अर्पण गर्नुभयो । लोकसम्मान पाउनुभएका वहाँले पनि समाजसेवा गरिहिँड्नु भिक्षुहरूको काम होइन भन्नुभएको सुनिन्छ । तर वहाँका ती विद्यालय खोल्नु आदि प्रयास समाजसेवा होइन कसरी भन्ने ? जस्ता कुरा सम्झना आइरहन्छ ।

महानायक पदले विभित अमृतानन्द महास्थविरले आनन्दकुटी विहारगुठीको स्थापनाको साथै त्यसको संरक्षणको लागि अक्षयकोष पनि खडा गर्नुभयो । त्यस कोषको व्याजबाट रूसी दुई छावलाई कितिपय वर्षसम्म छाववृत्ति प्रदान गरेर उनीहरूको सेवा गर्नुभयो । हाल सोलखुम्बूका दुइजना शेर्पा-विद्यार्थीलाई पनि छाववृत्ति प्रदान गर्नुभएको छ । श्रीलंकामा पद्धन जाने श्रामणेरहरूलाई पनि आर्थिक सहयोग गर्नुभएको छ । यस्तो प्रकारको काम गर्नुलाई बहुजन हितायको सेवा भन्न मिल्छ कि भित्तेन बुझन नसकी मेरो मन दुविधामा रहेको छ ।

श्रीलंकामा आफै आँखाले देखे कि भिक्षुहरूले प्राइमरीदेखि व्याप्तस स्तरसम्म स्कूल खोलेर सेवा गरिरहनुभएको छ । त्यहाँ गाउँतिर भिक्षुहरूको नेतृत्वमा बाटो बनाउनु र इनार बनाउनु आदि काम भएका छन् ।

मलेसियामा पनि श्रीलंकाका भिक्षुहरूले औषधालय तथा स्कूल खोलेर जनसेवा गरिरहनुभएको छ ।

कुशीनगरमा बर्माबाट आउनुभएका चन्द्रमणि महास्थविरले मिठाई खाएर केटाहरू जम्मागरी उनीहरूलाई पढाउने व्यवस्था मिलाउनुभयो । त्यो

प्राइमरी स्कूल साठी वर्षदेखि अद्यापि निशुल्करूपमा चल्दैछ भन्ने सुन्छ ।

चीनको ताइवानमा भिक्षुहरूले तल्लो तहदेखि व्याप्तसम्म खोलेर प्रधान आचार्य पनि भिक्षु मै भएर, त्यसरी नै अनाथालय पनि खोलेर भिक्षुणीहरूले संचालन गरिराखेको मैले देखें ।

नेपालमा पनि भिक्षुहरूले उपासक उपासिका पर्यन्त लाई तीर्थयात्रामा लगेर यात्रुहरूलाई सुविधा साथ घुमाएर सेवाका कार्य गरिराखेका छन् । अनि बेरोजगारलाई जागिरको व्यवस्था गरिरिदिने तथा अंचलाधीश आदि प्रशासनसँग कुरा गरेर पुलिसद्वारा पकडिएका मानिसहरूलाई छुटाउने, बसरूटको लैसेन्स दिलाउने, छाववृत्तिका लागि सम्बन्धित व्यक्तिसँग सिफारिस गरिरिदिने आदि काम भिक्षुहरूको तर्फबाट गर्नुपर्ने अवस्था आउने गर्छ । यस्तै अरू के के काम भिक्षुहरूले गर्नुपर्ने हुन्छ । यी सबै काम बहुजन हिताय काममा पर्छ कि पद्धन थाहा नयाएर अन्योलमा छु । यस प्रकारको कार्य नगरी बुद्धधर्म प्रचार गर्न आज सजिलो नहुने जस्तो भएको छ ।

जहाँसम्म मलाई लाग्छ बुद्धको बहुजन हितायको अर्थ साधारण मानिसहरूलाई दुःखबाट मुक्त हुने बाटो देखाउनु हो, नैतिकताको शिक्षा दिनु हो, सेवाभावको महत्व समझाइदिनु हो । अरूलाई दुःखहुने काम नगर्नु भन्नु र समझाइदिनु हो । आफू पनि निस्वार्थी सेवक बनाउनु हो । अरूलाई उपकार हुने काम गर्नु हो । ★

सम्पादकलाई टिंठी

थीमान् सम्पादकज्यू
आनन्दभूमि,
आनन्दकुटी विहार
स्वयम्भू, काठमाडौं ।

“आचार्य भिक्षु अमृतानन्दको सोलुखुम्बू प्रात्रा काठमाडौं ४ भञ्ज्याङ भित्रमात्रै थुप्रिइरहने प्रवृत्तिका भिक्षुहरूका लागि राम्रो उदाहरण भएको छ । तपाईंका लागि त्यसको जानकारी हुने एउटा पुस्तक ल्याइदिएको छ ।” यस वाक्य सहित काठमाडौंबाट फर्किई टक्सार हिँड्नु अघिल्लो दिन मलाई लालधन शाक्यले “सोलुखुम्बू प्रात्राको डायरी” दिनुभयो । क्रम संख्या—६० ब. सं. २५३२ वि. सं. २०४५ मूल्य ५।— प्रकाशक आनन्दकुटी विहार गुठी स्वयम्भू भएको आचार्य भिक्षु अमृतानन्दबाट लेख्नुभएको २०४५ वैशाख द देखि २२ गते सम्मको यात्राविवरण र केही टिप्पणी बडो अभिरूची पूर्वक हेरें । शाक्यज्यूले माथि ‘उल्लेख गर्नुभएको शब्दलाई मेरो मनले पुनः दोहोन्यायो । २०४४ सालमा धर्मोद्यसभाले राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन आयोजना गरेको थियो । प्रारम्भमा युवा

बौद्ध समूह काठमाडौंले शान्ति पदयात्रा कार्यक्रम सञ्चालन गन्यो । बुद्धविहार धरानका प्रतिनिधि मे. खड्गवहादुर मोक्तान, अर्जुन पाख्यान, वयरबन ज्योति बुद्ध महाविहार वराहक्षेत्रबाट सम्मेलनमा भाग लिन गए । प्रारम्भको कार्यक्रम अनुसार भाग लिने मोटर ढीलो पुगेको कारण भ्याइन र आनन्दकुटी विहारमा पुगें । आचार्य भिक्षु अमृतानन्दबाट भोजन सहित सत्कार हुँदा वहाँले भन्नुभएको थियो— ‘म नेपालको कुना कुनामा पुगी बौद्धहरूसित भेट परिचय गर्न चाहन्छु, तर स्वास्थ्यले साथ दिँदैन; विवश छु ।’ यस भनाइका वचनको सम्भन्ना गरें । वचन पूरा भएको पाएं । वचनको यसरी पालना गर्ने महान् हुन्छन् । गुजुल्टिएर बस्ने भिक्षुहरूका बीच उदाहरण बन्दैन भन्ने कुरालाई विचार गरी साहसिलो यात्राको सराहना गर्दै । यस्तो यात्रा सबैबाट हुनुपर्ने कुरा तपाईं समक्ष राखेको छु ।

- मान वज्राचार्य
वराह क्षेत्र

(बौद्ध कथा) विष्णु निर्मल और ग्रामपाल लेखन
में मड़ और साताह नहीं होते ।

उपासिका श्यामावती

श्यामावती भद्रावती नगरको एकजना सेठकी
छोरी थिई । आमाबाबुकी एकली छोरी भएकीले उनको
लालन पालन र शिक्षा दीक्षाको प्रबन्धमा कुनै कमी
थिएन । उनले चाँडै नै आफ्नो बुद्धिले धेरै कुराहरू
सिकेकी थिई सार्थे उनी स्वभावमा सरल, शान्त र सुन्दरी
थिइन् । श्यामावतीले आमाबाबुको रामरी आवासत्कार
सेवागरी आनन्द लिने गईथिन् ।

अकस्मात् त्यस नगरमा प्लेग रोगले सतायो ।
सारा जनताहरू प्लेग रोगका शिकार हुनपुगे । जता
हेत्यो उत्त मान्छेका लाशहरू भनौं भने सारा नगर लाशै
लाशले घेरिराखेको थियो । ठाउँ ठाउँमा गिढ़ र बाज-
हरूको शब्दले देश नै मसानघाट जस्तो थियो । सेठका
नाताकुतुम्बहरू पनि प्लेग रोगका आहारा बनिसकेका
थिए । त्यसकारण सेठले आफ्ना अति मनपनै
छोरी र स्वास्नीलाई लिएर कोशाम्बीतिर गए ।
त्यहाँ उनको एकजना साथी थियो जुन प्रत्यक्षरूपमा
भेटिएको थिएन केवल चिट्ठीपत्रको माध्यमबाट साथी
भएको थियो । त्यस नगरमा पुगेपछि उनीहरू एकैचोटि
साथीकहाँ आफ्नो नरामो अवस्था लिएर जान हिच-

निर्मल निर्मल भोजन बोजन खाएँ । विष्णु
विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु
विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु
विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु
विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु
विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु
विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु
विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु
विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु विष्णु

- ज्ञानप्रभा शाक्य

मञ्जलबजार, पाटन

किचायो । त्यसेले ऊ अनाथ र असहाय प्राणी जस्तै एउटा
पाटीमा शरण लिनपुग्यो । धेरै दिनदेवि खान मणाएकोले
विस्तारै उनीहरूमा स्मृति कम हुँदै गयो साथे दुख्लायो
पनि । अनि उनीहरूले आफ्नी प्यारी छोरी श्यामालाई
भने “छोरी ! अब के चीज नै बाकी छ र खानलाई ?
त्यसेले भिक्षा लिएर नै खानुपर्न तर म भने भिक्षा
लिनजानलाई समर्थ छैन ।” श्यामावतीको आँखा आँशुले
भरियो । उनले केही साहस गरेर भनिन् “तपाईंको
श्यामा भिक्षा लिएर आउँछे ।”

घोषक नाम भएको एकजना सेठले दिनहुँ निर्धन
तथा गरीबहरूलाई भोजन दान दिने गईथ्यो । सेठ आफै
दानशालामा गएर सेवकहरूको कार्यप्रति बिचार गरी
दानदिने कार्य ठोक रूपमा भएको छ छैन भनी हेत्न
जान्थ्यो । मानेहरूको भीडमा भद्रावतीको निर्धन असहाय
श्रेष्ठीकन्या श्यामा पनि भिक्षापात्र लिएर उभिन गई
तीनजनाको लागि भिक्षा लिएर सरासर आफ्नो पाटीमा
गई र त्यही भोजन खाएर भोक भेटाए । तर धेरै दिन
भोकै बसेका बाबु चाहिँ भोजन पचाउन नसकेर बिरामी
भयो र छोरी र स्वास्नीलाई छोडेर यस संसारबाट बिदा

भयो । आमा चाहिँ दुःख सहन नसकेर बौलाही जस्तै हुनपुगी । श्यामा आफ्नो एकजना आधार भएको आमाको निमित्त भएपनि भिक्षा माग्न गई र दुई भाग भिक्षा लिएर आफ्नो पाटीमा आई आमाचाहिँले होशे नगरी धेरै मावामा भोजन गरियो जसले गर्दा भोजन पचाउन नसकेर उनी पनि आफ्नी प्यारी छोरीलाई छोडेर मृत्युमा पुगिन् ।

तीन दिनमा श्यामाले एकमात्र पात्र लिएर हँदै हँदै भिक्षा माग्न गइन् । भिक्षा दिने नाइकेले भन्यो— “अस्ति अस्ति यसले झूठा कुरा गरेर धेरै भोजन लिएर जान्थी अहिले एउटा मात्र पात्र लिएर आइन् । शुरुमा तीन भाग, त्यसपछि दुई भाग अब एक भाग, बल्ल उनको पेट ठीक ठाउँमा आयो होला ।”

यो कडा वचनले गर्दा श्यामाले रोकिराखेको आँशु थाम्न नसकी धरधर आँशु बग्नथाल्यो र रुँदैरुँदै आफ्नो दुर्भाग्यको कथा सुनाइन् । यो कुरा सुनेर नाइकेको मन पग्लियो र उसले श्यामालाई आफ्नी ठूली छोरी मानो पालिराख्यो साथै दिनहँ दानशालामा पनि लग्नथाल्यो । दानशालामा दानलिन आउनेको भीडले गर्दा मानिसहरूको आवाज निकै आउने गर्दथ्यो । त्यस आवाजले घोषकले आफ्नो मन प्रसन्न गर्दथ्यो । तर एक दिन कोठामा बसिरहेको बेलामा दरबार शून्य थियो । त्यहाँ कुनै हल्ला थिएन । यसको कारण सोधाखेर नाइकेले भन्यो— “हो हजूर मेरी ठूली छोरीको विचार ग्रनुसार मैले दानशालामा दुइटा ढोका बनाएँ, एउटा ढोका भिक्षा माग्न आउनेलाई र अर्को ढोका भिक्षा मागेर जानेलाई गरे जसले गर्दा दानशालामा उस्तो भीड पनि भएन साथै सबै जनाले आफ्नो इच्छापूर्वक सजिलै भिक्षा लिन पाए ।

त्यसैले दरबार शून्य जस्तो भएको हो ।” तर सेठलाई आश्रय लाग्यो— “होइन तिमो त सन्तान नै छैन, यो श्यामा भन्ने छोरी कहाँबाट आई ?” नाइकेले श्यामावतीका सबै दुःखका कुरा र उसका आमाबाबुको कुरा बताइ-दियो । श्रेष्ठ घोषकले पनि उसका आमाबुद्धा आपना मित्र भनेर चिन्यो र उनीहरूको मृत्युको खबरले दुःखित भयो । अनाथ श्यामाप्रति कहणा जाग्यो र भन्यो, आज देखी श्यामालाई मेरो धरमा लगेर ठूली छोरी गरी म आफै राख्यु साथै दानशालाका सम्पूर्ण काम उनेलाई सुमिप्दिन्छु । त्यसपछि श्यामाले दान लिन आउने याचक-हरूलाई सहानुभूतिपूर्वक, इच्छापूर्ण गरी दान दिने गर्दथो । श्यामा व्रत बसेर दानदिने कारणले गर्दा उनलाई आदर-पूर्वक श्यामावती भनेर बोलाउने गरिन्थ्यो ।

एकदिन घोषकहाँ उसको साथै आयो । उसको श्यामाको कार्यकुशलता, सौन्दर्य, विनयशीलता देखेर मनैदेखि श्यामाप्रति ममता जागेर आयो । उसले घोषकसँग श्यामाको विषयमा सबैकुरा सुन्यो र सुनिसकेपछि स्नेह-पूर्वक श्यामाको शिरमा हात राखेर भन्यो, “आजदेखि तिमीलाई मैले पनि आफ्नो ठूली छोरी समान गर्नु साथै तिमो लागि पाँचसय जगा सखीहरू पनि राखिदिन्छु ।”

यसुना स्नानको महोत्सव आयो । यस उत्सवमा सम्मिलित सबै हिँडेर नै जानुपर्दथ्यो । देशका कैर्यै बैधशाली कन्याहरू पनि हिँडेर नै गझरहेका थिए । यसको साथसाथै श्यामा पनि आफ्ना पाँचसयजना सखी-हरू र दासीहरूसँग राजभवनको अगाडिबाट गझरहेको थिई । त्यसबेला कोशाम्बीका नरेश उदयनले आफ्नो दरबारको इयालबाट पाँचसयजना सखीहरूका बीचमा पूर्णिमाको चन्द्रमा जस्ती चम्किरहेकी श्यामालाई देख्यो ।

श्यामावतीको सरल स्वभाव, सौन्दर्यवती रूप देखेर मुख्य भएका राजा उदयनले श्रेष्ठीसङ्ग श्यामाको विवाहको विवरणमा प्रस्ताव राख्यो तर श्रेष्ठीले यसलाई अस्वीकार गन्थ्यो । राजा उदयनले श्रेष्ठीको प्रासादलाई आपनो फौजले घेरिदियो । श्यामा स्नान गरी कफँदा अपनो भवनमा सैनिकहरूले घेरेको देखेर आश्वर्य मानी यसको कारण आपनो बुबासँग सोधिन् । सैनिकहरूले घेरेको कारण थाहापाएपछि उनले भनिन्— “बुबा ! यदि महाराजा उदयनले म र मेरा पाँचसयजना सखीहरू र दासीहरूलाई पनि मेरै राजभवनमा स्थान दिने हो भने वहाँको आज्ञालाई स्वीकार गर्नमा कुनै गान्हो पर्दैन् ।” श्यामाको कुरा सुनेर उनका बुबा प्रसन्न भई प्रस्ताव स्वीकार गन्थ्यो साथै राजा उदयनले पनि श्यामाको कुरालाई स्वीकार गरी उनलाई आपनो प्रधान राजमहिषीको पद दियो ।

राजारानी दुवेजनालाई फूलको निकै सौख थियो । त्यसकारण उनीहरूले दिनहुँ आपनी सेविका खुज्जुतरालाई फूल किन्न पठाउँथे ।

एकदिन खुज्जुतराले बाटोमा भगवान् बुद्धले उपदेश दिइराखेको सुनिन् । यो उपदेश सुनेर रानी प्रसन्न भई त्यसदिन उनले फूल किनेर श्यामावतीलाई दिन गइन् । श्यामावतीले खुज्जुतरालाई सेवा पुन्याएकीले धार्मिक भावनाबाट प्रेरित भएकी श्यामा त्यसकुराबाट प्रभावित भइन्, अनि खुज्जुतरालाई दासी पदबाट मुक्तगराई दरबारका कन्याहरूका बीच स्थान दिइन् । अब खुज्जुतराको काम भगवान् कहाँ गएर उपदेश सुन्ने र त्यही उपदेश राजमवनना श्यामावतीलाई सुनाउने भयो । जसले गर्दा अद्वाशीला श्यामा भगवान् प्रति ठूलो

भक्ति गर्ने भई तर श्राफू भने बुद्धको उपदेश सुन्नको लागि त्यहाँ जान पाउँदैनथ्यो । राजाको आज्ञा बिना

कोठाभित्र बसिरहेका श्यामा र उनका सखीहरूलाई आगोले पोल्न थाल्यो । त्यसबेला सबैले भगवान् तथागतप्रति बन्दना गरी सबैप्रति मैत्रीभावना राखेर भावना गरिरहे । त्यस भावनाको प्रभावले उनीहरू मृत्युपदचात् कुनै देवलोक र कुनै ब्रह्मलोकमा उत्पन्न हुन गयो ।

उनी दर्शन र बन्दना गर्न जानुमा असमर्थ थिइन् । त्यससँले उनीले भगवान् धर्म-देशना गर्न जानेबेलामा इयाल-बाट दर्शन गर्न को लागि इयाल ठूलो गराउन थाले ।

राजा उदयनका तीनजना रानीहरू थिए । त्यसमा मागन्दी पनि एक हुन् । पहिला पहिला भगवान् बुद्धले श्यामाकी सौता मागन्दीको रूपको अभिमानलाई तिरस्कार गर्नुभएको थियो । यस अपभानको डाहले मागन्दी भगवान् बाट टाढा रहन्थिन् यता श्यामा ठूली रानीको साथै भगवान् प्रति पनि ठूलो श्रद्धा र भक्ति राखदिन् । यो दृश्यबाट मागन्दीले राजालाई भनिन्— “श्यामाको तपाईं मनपर्दैन गौतम मनपर्छ त्यसकारण उसले दिनहुँ गौतमलाई हेर्नको लागि इयाललाई ठूलो गराउन लगायो । राजाले श्यामावतीको स्वभावमा कुनै शङ्का गर्दैनथ्यो त्यससँले उल्टो मागन्दीलाई उसको नराङ्गो बानी थाहा पाएर उसैलाई गाली गन्थ्यो । मागन्दीले चाल चलाइन र भनिन्— “तपाईंले रानी श्यामावतीलाई कुखुराको मासु पकाएर त्याउनु भनुभएमा उनले ल्याउँछ कि ल्याउँदैन ? राजाले श्यामावतीलाई जीउँदो कुखुरालाई मारेर त्यसको मासु बनाएर त्याउनु भनेर पठायो । “पाण-

तिपाता वेरमणी सिक्खापदं समादियामि' भने शीलमा बसिरहेकी श्यामाले यस प्रस्तावलाई नम्रता पूर्वक अस्वीकार गरिन् । पछि केरिमागन्दीले गौतमको लागि बनाएर ल्याउनु भनेर आपनो काकाको सहायताले कसैले नदेख्ने गरी कुखुरालाई मारेर दिनपठाइन् । श्यामाले त्यो मासु बनाएर दिइन् । मागन्दीको छलकपटले राजा श्यामालाई देखेर रिसायो ।

एकदिन राजा श्यामावतीको कोठामा जाने दिन थियो त्यसबेला मौका छोपेर मागन्दीले एक विवधारी सर्प बोणाको प्वालमा राखिदिइन् र कूलले छोपिदिइन् । राजाले बोणा बजाउनको लागि उठाउँदा विवधारी सर्प निस्केर टोकनलागेको देखेर राजाले श्यामाले आफूलाई मार्न लागेको भनी श्यामावतीलाई मार्न धनुष तेसर्डिँदा श्यामाले मनमने भगवान् महाकाशणिकलाई बन्दना गरी राजा उदयन र मागन्दीप्रति मैत्री भावना गरी- बतिरहँदा त्यस मैत्री भावनाले राजाले धनुषबाण चलाउन सकेनन् । राजाले यसलाई श्यामावतीको नै शक्ति देखेर पश्चात्ताप गरी श्यामावतीलाई भन्यो- "मलाई क्षमा गर प्रिये ! तिमी निर्दोषी हो ।" श्यामाले नम्र-स्वरमा जवाफ दिइन्- "तपाईं मेरो स्वामी हुनुहुन्छ । यदि तपाईं मदेखि प्रसन्न हुनुहुन्छ भने मलाई भगवान्को दर्तन गर्नजानको लागि स्वीकृति पाऊँ । राजाले

श्यामालाई विहार जान र दानधर्म गर्न स्वीकृति दियो । श्यामाले फेरि अको विन्ति गरिन् - "देव ! मलाई धार्मिक कुरा सुन्नको लागि एकजना स्थविरको प्रबन्ध गरिदिनुस् ।"

राजाले भगवान्-सङ्ग विनयपूर्वक अनुरोध गरेर आनन्द स्थविर यस कामको लागि प्राप्त गर्नुभयो । चाँडै नै श्यामाले धर्मका सिद्धान्तलाई सिवनथालिन् ।

मागन्दी यस दृश्य देखेर ईर्ष्याले श्यामावती र उसका सखीहरू सबै एक ठाउँमा बसिरहेको बेला ताल्चा मारेर दरबारमा तलदेखि नै आगो लगाइदियो । कोठाभित्र बसिरहेकी श्यामा र उसका सखीहरूलाई आगोले पोलन्याल्यो तर सबैले भगवान्-लाई बन्दना गरा सबैप्रति मैत्री भावना राखेर भावना गरिरहे, यस भावनाको प्रभावले उनीहरूको मृत्यु भएर कुनै देवलोक, कुनै ब्रह्मलोकमा उत्पन्न हुनगयो ।

एकदिन जेतवन विहारमा श्यामावतीको कुरा चलिरहेको बेला महाकाशणिक भगवान् तथागतले श्यामाको अकाल दुःखदाया मृत्युको कुरा सुनेर भन्न भयो- "अप्रमाद निर्वाणको बाटो हो, प्रमाद मृत्युको बाटो हो, प्रमादीहरू मनै ज्ञ अप्रमादीहरू मर्दैनन् ।" *

**जुनबेला कुनै द्यक्तिले कसैको दासता स्वीकार गर्दछ,
उसको आधा योग्यता उही बेला नष्ट भएर जान्छ ।**

- ओडेसी

अनवज्जानि कम्मानि

- भिक्षु मैत्री

निर्दोषी काम गर्नु उत्तम मञ्जल हो । निर्दोषी काम भनेको लोभ, द्वेष र मोहलाई छोड्नु हो । भय र शोकले भरीपूर्ण काम सदोष हुन्छन् । भगवान् बुद्धका अप्रमादी हुने शिक्षा सबै थी नै निर्दोष कार्य सम्पन्न गर्ने मार्ग हुन् । यो अप्रमादी हुने मार्ग भगवान् बुद्धले महापरिनिर्वाण हुने शश्यामा बसेर पर्यन्त देशना गर्नुभयो । काम त्यस्तो गर्नुपर्छ जुन वाम गरन्ले पछि पश्चात्ताप हुन नपरोस् । भविष्यमा पश्चात्ताप गर्नुपर्ने काममा सधैँ डराउनुपर्छ । डराउनुपर्ने ठाउँमा नडाराई नडाउनु पर्ने ठाउँमा डराई भय लिन्छ भने त्यस व्यक्तिलाई दोष पूर्ण काममा निर्दोष हुन खोज्ने भियादृष्टिको भनिन्छ । यसको विपरीत सम्यक् दृष्टि भएको व्यक्तिको मन सदा खुशी रह्न्छ । यही नै पुण्यको फल हो । पुण्यमय कामलाई सद्ग्रावरण पनि भनिन्छ । सद्ग्रावरण गर्ने चरितवान् व्यक्तिहरूको महाव यति छ कि उनीहरूका पूजा सत्कार र उनीहरूलाई आदर गौरव राख्नुमात्रले पनि सर्वीं वर्ष जङ्गलमा बसी ध्यान गर्नुभन्दा श्रेष्ठ छ भनिएको छ । यसबाट यो कुरा स्पष्ट हुन्छ कि

बाहिरी घमण्डभन्दा मानसिक पवित्रता र उदारताको महत्व बढी हुन्छ । त्यस्तै परोक्ष दृष्टिले परोपकार गर्नु, अनि प्रत्यक्ष रूपले प्राणीको हित सुख वा कल्याणमय काम गर्नु श्रेष्ठ कुरा हो । त्यसकारण मानिसले अहले के गन्धो के गरेन भनी हेर्नुभन्दा आफूले के गरें के गरिन भनी हेर्नु उत्तम हुन्छ । आफूले के गरें वा के गरिन भनी हेर्नु सम्यक् स्मृतिको ऐना हो । सम्यक् स्मृतिको ऐना जो सङ्ग रह्न्छ त्यस व्यक्तिले सम्प्रक् प्रयत्नद्वारा बारम्बार आफूलाई हेर्ने गर्ने । भययुक्त काम, भययुक्त नै देखिन्छ । महाधनवान् व्यक्तिले हात हतियार आफ्नो हातमा नभएको बेला भययुक्त भई बाटो छोडे छैं जीवनको महत्व नै पवित्र आचरण अथवा निर्दोष काममा ध्यान पुण्याई दोषपूर्ण काम छोड्ने हुन्छ चाहे उनलाई जस्तो सुकै अवस्था आओस्, सबैलाई मारसम्झी त्यसबाट बच्न खोज्छ । आफू पनि मुक्त हुन्छ र अरुलाई पनि मुक्त गर्ने ।

उदाहरणको लागि एउटा प्रसंग— अतीतकालमा वाराणशीमा ब्रह्मदत्तले राज्य गरिरहेका थिए । त्यसबेला बोधिसत्त्व त्यहाँ पुरोहित भइरहेका थिए । एकदिन

त्यहाँका राजा निके खुशी भै उनको रानीसंग भने—
“तिमीले जे चाहन्छौ माग ।” रानीले भनिन्—‘हजूरले
अरु कुनै स्वीहरूसङ्ग प्रेम नगर्नेस् । कामुक आँखाले
समेत अरु स्वीहरूलाई नहेन्तेस् ।’

रानीको माया र स्नेहमा प्रसन्न भै राजाले
‘हुन्छ’ भने । त्यसपछि राजाले कुनै पनि स्वीकृति कामुक
आँखाले हेरेनन् । यस्तै बेला त्यहाँको कुनै जिल्लामा
विद्रोह मच्चियो । योद्धाहरूले विद्रोहीहरूलाई दमन
गर्न सकेनन् । राजाले आफै त्यहाँ जाने बिचार गरी
रानीलाई भने—“भद्रे, म विद्रोहीहरूलाई दमन गर्न
जान लागिरहेछु, त्यहाँ युद्ध हुन्छ । जय पराजय भनेको
अनिश्चित कुरा हो । त्यसले तिमी यहो बसिराख ।”
रानीले राजालाई छोडन मनिनन् । बल तल्ल भनाएर
राजा युद्धक्षेत्रमा गए । आफूप्रतिको रानीको माया
स्नेह देखेर राजा खुशी भए । राजाले युद्धक्षेत्रमा
पुग्नलागेपछि एकजना दूतको हातमा त्यो खबर पठाए ।
त्यसबेला रानीको कामुकता बढिरहेको थियो । उनले
दूतसङ्ग व्यभिचार गरिन् ।

राजा युद्धमा विद्रोह शान्त गरी फर्के । शहर
भित्र सबारी स्वागत उत्सव गर्न बोधिसत्वलाई सूचना
पठाइयो । बोधिसत्वले पनि सबै प्रबन्ध गरिसकेपछि
रानीको निवासमा खबर दिन पुगे । रानीले उनको हृष्ट
पुष्ट शरीर देखेर आफूलाई कामुकताबाट रोकन सकिनन् ।
उनले त्यस ड्याहाण बोधिसत्वलाई आफूकहाँ बोलाइन् ।
बोधिसत्वले भने—“मेरो राजाप्रति गौरव छ । यस्तो
पापपूर्ण काममा म डराउँछु ।” यो कुरा सुनी रानी

सम्यक् स्मृतिको ऐना जोसङ्ग रहन्छ,
त्यस व्यक्तिले सम्यक् प्रयत्नद्वारा वारम्बार आफू-
लाई हेनें गर्छ ।

रिसाइन् । “कति मानिसहरू राजाप्रति गौरव राख्दैनन्
र पापदेखि डराउँदैनन् । तिमी एकजनामात्र राजाप्रति
गौरव राखेर पापदेखि डराउने भए होइन के ?” रिसाउँदै
रानी कराइन् । तर बोधिसत्वले आफनो शिर झुकाएनन्
किनभने खसब आचरणको परिणाम डरलाग्दो हुन्छ ।
कामुकतामा फैसेकी रानीले बोधिसत्वलाई मार्ने धम्की
दिइन् । बोधिसत्वले भने—“एक जन्ममा त के हजार
जन्ममा मारिनु काटिनु परेपनि यस्तो दोपपूर्ण काम गर्ने
छैन ।” बोधिसत्वलाई आफनो बशमा लिन नसको
आफनो कोपभवनमा गई आफनो कपाल आफैले लुष्टिन् ।
नडले जीउभरि कोरिन् । लुगा च्यातिन् । पीडित,
शोषित बिरामी ज्ञे बस्त थालिन् ।

राजा विजय उत्सव तिद्युयाई दरबारभित्र आए ।
उनले रानीलाई देखेनन् । रानीलाई खोज्दै राजा रानीको
कोपभवनमा पुगे । रानीको अवस्था हेरी सबै कुरा
सोधे । रानीले बोधिसत्वले उनको सतीत्वमा खेलबाद
गर्न आयो भनी कुरा लाइन् ।

यो कुरा सुन्नासाथ राजाले रिसाएर बोधिसत्व-
लाई मार्ने आदेश दिए । बोधिसत्वले आफूलाई मार्ने
भनी आएका मानिसहरूलाई भने—“मलाई एकचोटि
राजाकहाँ लग । राजासँग मेरो धेरै कुरा गर्नु बाकी
छ ।” उनलाई राजाकहाँ लगे । रिसाएर राजाले भने—
“लाज छैन? अझ मेरो अगाडि आउँछस् ?” बोधिसत्वले

मने—“म किन लाज मानूँ ? मैले त्यस्तो दोषपूर्ण काम केही गरेको छैन । मैले कहिल्यै कसैलाई हिंसा गरेको छैन । कसैको केही चोरेको छैन । कुनैपनि स्वीमाथि कामुक आँखाले हेने गरेको छैन । द्याल ठट्टामा पनि मैले कहिल्यै झूठो बोलेको छैन । एक थोपा भावक पदार्थ सेवन गरेको छैन । दोष मेरो हो वा महारानीको ? ६४ जना दृतहरू त्याई परीक्षा गर्नुस् । जस जसलाई

हजूरले प्रत्येक योजनबाट खबर पठाउने गर्नुभएको थियो । तिनीहरूले रानीमाथि व्यभिचार पनिगरेका थिए । राजाले ती ६४ जनालाई बोलाउन पठाए । भएको कुरा सबै उनीहरूले सत्य बताए । राजाले बोधिसत्त्वसङ्ग क्षमा माने । आफ्नी रानी सहित सबैलाई प्राण दण्ड दिए । बोधिसत्त्व पुरोहित बध्यो, निर्देष हुनाले उनलाई मञ्जल भयो ।

नमो बुद्धाय

२५३३ ओौं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा बलम्बू स्थित प्रणिधिपूर्ण महाविहार जिणोद्वार कार्यमा सहभागी तथा सहयोगी उपासक उपासिकाहरूमा मञ्जलमय हार्दिक शुभ-कामना व्यक्त गर्नुका साथै भविष्यमा गरिने कार्यहरूमा पनि सहभागी हुन धैर्य मिलोस् भन्ने प्रार्थना गर्दछु ।

तीनठाना गा. प.
नैकाप, का. इ.

सोही विहारका उपासक
इन्द्रबहादुर मानन्धर

मैत्री शिशु विद्यालय, छाउनी

२५३३ ओौं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा
हार्दिक शुभकामना व्यवत गर्दछ ।

साथै यो एक आवासीय प्राइमरी स्कूल हो, जहाँ स्वदेशी र विदेशी अनुभवी शिक्षकहरूद्वारा पठन पाठन हुन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा अनुभवी बाल विशेषज्ञहरूद्वारा नर्सरी के.जी. देखि योग्य तालीम दिइन्छ । आपना बाल-बालिकाहरूको आपनो संस्कृति तथा युग सुहाउँदो भविष्यको लागि यो स्कूल तपाईंहरूको स्वागत गर्दछ ।

न्हुच्छेबहादुर वज्राचार्य

संस्थापक तथा प्रधानाध्यापक

मैत्री शिशु विद्यालय

फोन: २-७०६१४, २-७०६७५

स्वांया पुन्होया शुभकामना

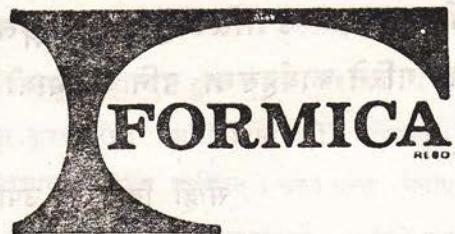
चगु जक भींगु बल्लागु
"स्टूर सिलिङ्ग टाइल"

मी मध्येणु, कुमिचां मनेणु
साउण्ड पुफ (हल्ला ताप मदेणु)
सिलिङ्ग टाइल

FOR CEILINGS AND PANELLING IN

Offices/Institutions • Factory Halls • Machine Rooms/Workshops • Auditoriums/Cinema Halls

बां बां लागु फर्निचर व आपुनिक
मुटु, बैठक, बाथरूम, बेदरूम
यात बल्लागु सेल्लागु बौलागु
सकळी लिमिनेट "फरमाइका" हे
रव। ल: द मीं मथीगु।

decorative laminate for modern interiors

भिं भिंगु सकलिगु भेनिस्ता, नोभाटीक, वाटरप्रूफ प्लाईड, लखं-
मि मथोगु-साउण्डप्रूफगु इन्सुलेसन बोर्ड, मिं-लखं मथोगु सककली
फरमाइका, किसिम किसिमया सीलिंग टाइल, सफट बोर्ड, हार्ड बोर्ड,
तिकेगु मोबिकोल, सरेस, रंगरोगन आदि माली बले झीतः लुमंका दिसॅ-

जनरल एजेन्सी

फोन नम्बर २२१०६६

ग १-७५३ महाबौद्ध, तासिथ, काठम डौं-३, ये

थेरवादी बुद्धधर्म

- सुवर्ण शाक्य

बुद्धधर्म अद्वितीय हीनयान र महायानको रूपमा विभक्त छ । आजकल हीनयानलाई थेरवाद भन्दछन् । बुद्धको जीवनकालमा बुद्धधर्मभित्र कुनै प्रकारको वाद र यानसम्बन्धी विवाद आएको थिएन । बुद्धको परिनिर्वाण-पछि बौद्धसङ्घका मानिसहरूले आ-आफनो पाराले बुद्धको उपदेशको प्रथ लगाउन थाले । उनीहरूका बीच यस्ता प्रश्न खडा भए कि मानिस स्वतन्त्र छ अथवा एक अर्कोमा निर्भर छ, मानिसको जगत्‌संग के सम्बन्ध छ, यो जगत् उसको मित्र हो अथवा उसको उद्देश्यपूर्तिका लागि उदासीन छ र मानिसको सबैभन्दा प्रमुख अंग कुन हो, उसको मस्तिष्क हो अथवा हृदय हो । यस्ता प्रश्नले बौद्धधर्ममा मतमेद भइरह्यो र बौद्धधर्ममा मुख्यतया दुइवटा यानको आदुभव भयो ।

मूल पालोमा रहेको विपिटकमा उल्लिखित उपदेश हरूका अनुयायीहरू हीनयानी भए । हीनयान नाम उपयुक्त नलागेकोले यसलाई थेरवाद (स्थविरवाद) भन्न लागे । थेरवादको अर्थ श्रेष्ठहरूको मार्ग हो । चार आर्यसत्यको तत्त्वज्ञान तथा ती ज्ञान प्राप्त गर्ने पञ्चशील, आर्य

अष्टांगिक मार्गको मात्र अनुसरण गर्ने र आपनै निर्वाणको प्राप्तिलाई नै परम कर्तव्य ठान्ने थेरवाद केवल ज्ञानको आधारमा छ । यस दृष्टिले विचार गर्दा थेरवादमा निस्त्र कुराहरूमा जोड दिएको देखिन्छ ।

१. थेरवादी बुद्धधर्म मनुष्यलाई खासगरी व्यक्तिकै रूपमा सम्बद्ध । त्यसको मुक्ति अरूपमा आश्रित हुँदैन ।
२. थेरवादमा मानिस यस जगत्‌मा आपनै भरमा रहेको हुन्छ, उसलाई मानवभन्दा परका कुनै ईश्वरले सहायता गर्ने भन्ने हुँदैन । यसले मानिसले र्वावलम्बी हुनुपर्छ ।
३. यस वादमा बोधिज्ञानलाई मुख्य सद्गुण मानेको छ ।
४. यो वाद भिक्षुहरूमा केन्द्रित छ ।
५. यसमा 'अर्हत्' लाई आदर्श मान्दछ ।
६. बुद्ध एक महात्मा महामानव हो मोक्षदाता होइन ।
७. यस वादले आफनो थेरवाद परम्परालाई रूढीवादकै रूपमा मान्ने गरेको छ ।

८. यसमा कर्मकाण्डलाई कुनै स्थान दिइएको छन् ।

भगवान् बुद्धको समयमा उनले बताएका उपदेशहरू लिखित रूपमा संग्रह गरिएको थिएन । उनको परिनिवाणिपछि नै उनका अनुयायीहरूले राजगृहको सभामा उनको मौलिक उपदेशहरूको संग्रह गरी पाली विपिटकको संग्रह गरेका हुन् । यही विपिटकको आधारमा थेरवादले बुद्धशासन चलाएका छन् । यी तीन विटकका नाम सुत्पिटक, विनयपिटक र अभिधम्म पिटक हुन् । सुत्पिटक अन्तर्गत ५ बटा निकायहरू छन् । ती हुन् दीघ निकाय, मणिक्षम निकाय, संयुत निकाय, अंगुत्तर निकाय र खुदूक निकाय । लोक प्रसिद्ध जातक र धर्मपद खुदूक निकाय भित्रका ग्रन्थ हुन् । यो सुत्पिटकमा तत्त्वज्ञानको सिद्धान्त र बुद्धका उपदेशहरूको संग्रह गरिएको छ ।

यसैगरी विनय पिटकमा भिक्षु भिक्षुणीहरूका लागि आचार व्यवहार सम्बन्धी कथा उपरेका संग्रह गरिएको छ । यसका पनि ५ भाग छन् । ती हुन् महावग्ग, चुल्लवग्ग, पाराजिकादेखि निस्सगियसम्मका कुरा, पाचित्य-देखि संखियसम्म तथा भिक्षुणी सम्बन्धी कुरा र अन्तमा परिवार सम्बन्धी विवरण छ ।

तेश्रो पिटक मानिएको अभिधम्म पिटकमा निर्वाण मर्ममा लाने धर्मलाई प्रतिपादन गरेको छ । यसलाई पनि ७ भागमा बाँडेर तयार पारिएका छन् । जस्तै-धर्मसंग्रहि, विभंग, धारुकथा, पुगल पञ्जति, कथावत्यु, यमक र पट्ठान । यसरी तीन विटकमा गरी आचारमार्ग, व्यावहारिक नियम एवं मनोवैज्ञानिक कुराहरू प्रतिपादन गरिएका छन् ।

थेरवादका सारगम्भित कुराहरूमा चार आर्यसत्य

आर्यअष्टांगिक मार्ग, दशशील र चारभावनाहरू छन् । चार आर्यसत्य भन्नाले जीवन दुःखमय छ, त्यो दुःखको कारण छ, त्यो दुःखलाई निरोध गर्न सकिन्छ र त्यो दुःख निरोध गर्ने उपाय छ भन्ने कुराहरूको विशद ज्ञान हो । त्यस्तै आर्यअष्टांगिक मार्ग भन्नाले दुःखको कारण तृणालाई पन्छाएर निर्वाणत्व प्राप्त गर्ने पुण्याउनुपर्ने विवेक हुन् । जस्तै— सम्यक् दृष्टि, सम्यक् संकल्प, सम्यक् वाचा, सम्यक् कर्मनित, सम्यक् श्राजीविका, सम्यक् व्यायाम, सम्यक् स्मृति र सम्यक् समाधि सम्यक्को श्रद्धा बढिया किसिमले अर्थात् हेलचक्र्याई नगरी अप्रमादी भई होश राखेर गर्ने क्रिया हो ।

बुद्धले बताए अनुसारका १० शीलहरूमा प्राणी-हिंसा नगर्न, नचोर्न, ब्रह्मचर्य पालन गर्नु, ज्ञातो नबोलनु, लागूपदार्थ सेवन नगर्नु कुबेलामा भोजन नगर्नु,

चार आर्यसत्यको तत्त्वज्ञान तथा ती ज्ञान प्राप्त गर्ने पंचशील, आर्यअष्टांगिक मार्गको मात्र अनुसरण गर्ने र आफनै निर्वाणको प्राप्तिलाई नै परम कर्तव्य ठान्ने थेरवाद केवल ज्ञानको आधारमा छ ।

फूलमाला ग्रादि सुगन्धित बस्तुहरूलाई धारण नगर्नु, उच्चासनमा बस्ने र सुत्ने नगर्नु, नृत्यगीतवादादिवाट अलग रहनु र सुनचाँदी जस्ता मूल्यवान् धातुको लोभ नगर्नु हुन् ।

यसैगरी मैत्री, करुणा, मुदिता र उपेक्षा चार भावनाहरू हुन् । यी चार भावनाहरूलाई चतुर्ब्रह्म विहार भन्दछन् ।

पारमिता धर्म पनि थेरवादका प्रमुख मान्यता

मध्येका हुन् । यस्ता पारमिता दश प्रकारका छन् । पारमिता भनेको भवसागर पारगर्ने साधनको रूपमा मानिएको छ । यो पारमिताबाट पूरा भएपछि मानित भवसागरबाट पार हुन्छन् भन्ने ठूलो विश्वास हो । ती मध्ये पहिलो दान पारमिता हो । यसको मतलब दान दिनुमा अप्रसर हुनु हो । दान भन्नाले धनद्रव्यमात्र नभै विद्या र सद्गुण आदि दान दिनुपनि हो । त्यसरी नै शीलपारमिता भन्नाले दशैं शीललाई पूरा गर्नु हो । यो शीललाई तीन भाग गरी सबने व्यक्तिले सबने जति मात्र भएपनि शील पालन गरेमा सुमार्गबाट विमुख हुनुपनेछैन भन्ने विचार राखी शीलपालन गराउन अभिमुख गराइएको छ । त्यसेले तिनलाई पञ्चशील, अष्टशील र दशशील भनिएका छन् । क्षान्ति पारमिता भनेको सहने बानी तथा क्षमा गर्ने बानी बसाल्नु हो । वीर्यपारमितामा लोभ मोहलाई जितेर कल्याणमार्गमा भियतनाम आदि छन् । ★

जान उत्साहित गर्ने क्षमता भएको हुनुपनें कुरा बताइएको छ । ध्यानगरी उच्चता हासिल गर्ने ध्यान पारमिता हो भन्ने अन्तिम रूपमा यस धर्मका प्रसिद्ध पारमिता प्रज्ञापारमिता हो । ज्ञानले परिपूर्ण हुनु नै प्रज्ञापारमिता हो ।

आज आएर स्थविरवादको पनि विभिन्न हाँगा देखिएको छ । स्थविरवादका दुई हाँगामा महीशासक र वृजिपुत्रक हुन् । महीशासकबाट उत्पन्न भएका दुई उपज सर्वास्तिवादी र धर्मगुप्तिक हुन् । सर्वास्तिवादीबाट पनि काश्यरीय अनि त्यसबाद साक्रान्तिक र त्यसबाट पनि सौत्रान्तिकबाद उत्पन्न भएका छन् । त्यस्तै वृजिपुत्रकबाट निस्केका हाँगामा कर्मेत्तरीय, भद्रयाणिक, छन्नागारिक र साम्मतीय छन् ।

आज विशेषतया स्थविरवादको प्रचुरता भएका देशहरूमा श्रीलङ्का, बर्मा, कम्पुचिया, थाइलैण्ड लाओस र वीर्यपारमितामा लोभ मोहलाई जितेर कल्याणमार्गमा भियतनाम आदि छन् । ★

२५३३ औं

बुद्ध-ज्यन्तीको

सुखद उपलक्ष्यमा
हार्दिक शुभकामना !

कृष्ण पाउरोटी प्रा. लि.

कमलपोखरी, काठमाडौं ।

फोन ४-११४५२, ४-१००६७

भगवान् बुद्धको जन्म,
सम्बोधिलाभ तथा महापरिनिर्वाण – दिवस,

२५३३ श्रौं बुद्धजयन्तीको
पुनीत उपलक्ष्यमा हार्दिक शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।

पर्फेक्ट लाइट सेन्टर
(बिजुलीका हरेक सामानको डीलर)

फोन : २१२२५१ क १-१६५, त्रिपुरेश्वर
काठमाडौं, नेपाल

नीन्यासः व स्वीस्वदैँ गु बुद्धजयन्तीया लसताय्
सकल प्राणीमात्रया कल्याण जुइमा धकाः
दुनुगलंनिसें भिन्तुना ।

जिमिला छितः धाये हे लोमना च्वंगु का । आत्मोनियम व ताम्चिनया थलबल मदुधकाः
छि लिहाँ आय् माली मखुत ।

प्रेसर कुकर, वाटर फिल्टर, लात्याय्-गु व मसलाचुँ-लहुइगु मेसिन, भेन्तुल, लालटीन
ममःख्वः स्टोभ, काँटा, चम्चा, स्यांगि, गिलास व प्लाष्टिकयागु फुक्क हलंज्डलंया
निमित जिमिथाय् छकः दुस्वः झासैँ ।

नमस्ते स्टोर्स

१०/४५८ केल मासंगाः, फोन ल्या: २२३७१८, २२३६६६

प्रभावकारी लाभ

-लोकबहादुर शाक्य

प्रभावकारी लाभ यायेगुया लागी क्षिगू भूमिस मन लगय्यायेगु प्रनिवार्य जू थुकीया लागी चित शुद्ध मयासे न्ह्याःवने फै मखु । उकि शुद्ध चितयागु अवस्था गथेच्वं धकाः धावाथुइकेगु हे ग्यसु लाःगु पलाः धायेमाल । राग, द्वेष व भोह मनया रंग खः । धात्यें धायेमाल धाःसा स्वप्न मधनीहृसिया चित शुद्ध जुइ । निवेद चित्या अथं छुनं बस्तुइ आसक्त म दुसे न्ह्याःवइगु अवस्था खः ।

महाकरुणा व मादा दुविनाच्वंगु राग समावेश चित दुर्गुलि महायानय् उकीयत रागचर्या धयातल । बुद्धोभवेयं जगतोहितायें, महायानया मौलिक सिद्धान्त जुल । जगत् कर्त्त्वाणकार्य यायेमाः धैगु बिचार हिला मवनेगु व थीर जक मखु ववातुइ फयेमा धकाः प्रणिधान यानाच्वनेगु अले उद्धार कर्मय् महत्वाकांक्षा तया: अतृप्त चित नं उदारचित यायेगु थुकीया महत्वपूर्णगु खै जुल ।

छु बस्तुइ आसक्त मजुइकेगु खै बोध यायेत प्रत्येक बस्तु अनित्य खः धकाः भावनायानाः अनित्य साक्षात्कार यायेमाःगु जुल । जीवन हे दुःख खः । थन अनेक प्रकारया अगुमं जायाच्वंगु दुधकाः नं भावना यायेमाःगु जुल । झीगु शरीरयात कयाः गम्भीर रूपं विचाः यानास्वयेवने श्व जा मलमूत्र दयेकीगु मेशिन जक

धकाः सियावइ । जि थुलि हे दैं म्वाये धकाः जिम्मेवारी कायेकुगु नं थ्व शरीर मखु, अनेक बस्तुइ आसक्त जुयाः शरीरं मानवीय विचारधारायात पाकाच्वन । थुकथं मचायाच्वंपि अचेतन प्राणीतय्त शिक्षा दीक्षा बियाः न्ह्यालं चायकेगु हे बुद्धोपदेश खः । अनित्य बस्तुइ आसक्त जुयाच्वने मज्यू धैगु तथागतया ज्ञान हासिल मयायेकं मानव—जीवन सफल जुइ फै मखु । अतः रागद्वेष व भोहरूपी अतिनं सतय् जुयाच्वंपि प्राणीतय्त शीतल यानाः रका याये फयेमा, इमित तरय् याये धकाः उत्साह उमझः पिज्जवेकाः वीर्यवल अभिवृद्धि यानायंक्यगु बुद्धिया ग्यसुलाःगु पलाः धायेमाल ।

मिखा बांलाःगु स्वयेगु लिइ भुलय् जुयाच्वन । न्हायपं संगीतया महत्वप् भुलय् जुयाच्वन । मन मूर्खहु माकःथें उन्मत जुयाच्वन । न्हाय् अनेक प्रकारया गन्ध्य आसक्त जुयाः रागकथं सुवासया संसर्गय् लानाः लुध व विमोहित जुयाच्वन । म्ये साःसाःगु नय त्वनेगु रसय् भुलय् जुयाः पञ्चविध वाचिक पाप उत्पन्न यानाः मन इन्द्रिय माकःथें तु चञ्चल जुयाः पलभर हे स्थिर जुयाच्वने मफुहा जुयाच्वन । स्पर्शबोध पाखैं बांलाःगु नायेगु बस्तुइ आकर्षित जुयाच्वनीगु । मानवशरीर अनेक गतिशक्तिया सञ्चालक जुयाच्वंगु कारणं यानाः

राग, द्वेष व मोहरूपी क्लेशावरणं थव खुगु इन्द्रियात तोपुयाः जाल किंजय् यानातल । अले ज्ञेयावरणपाखे खंगु फुकक बस्तु भ्रमय लाकातःगु जुल । उदाहरणाथा रूपय कुह्याःतसे चायागु बांबांलाःगु सामान दयेका तइ । थव फुकक बस्तु चा हे खः तर कल्पनां दयेका तःगुलि भ्रम रूपं समान खनाच्वन । थुगु हे कथं थड् इन्द्रियं मनूतय्त भ्रम फैलय्यानातल । व भ्रम नं कल्पना जक हे खः। गुणुं बस्तुया विश्लेषण यानाः तुका तुका यात कि लिपा उगु बस्तुयात हासीके फैमखु । भोंतुका अलग अलग यानां वैत कापि धाये फैमखु । छपाँय् मजुइकं नाम व्यक्त जुइ मखु । 'थुकीयागु खास अर्थ अनावरण त्रिमोक्ष ज्ञानयात ज्ञेयावरणं कथकुकातल । सर्वधर्मं शून्यं धकाः यथार्थं बोध जुलकि ज्ञेयावरणं पारजुइ । क्षक्षणय् बस्तु परिवर्तनं जुइगु बुद्धधर्मया सिद्धान्तं जूगुलि न्हायायागु वक्षणयद्गु बस्तु लिपायागु क्षणय् मदइगुलि बस्तुया गति मदु धाःगु खः । ध्यानभावनाया निरन्तर अध्यात्मं

अनित्य बस्तुइ आसक्त जुयाच्वने मज्यू धैगु तथागतया ज्ञान हासिल मयायेकं मानव-जीवन सफल जुइफैमखु । अतः राग, द्वेष व मोहरूपी अग्नि सतय् जुयाच्वंपि प्राणीतय्त शीतल यानाः रक्षा याये फयेमा, इमित तरय् याये धकाः उत्साह उमंग पिज्वयेकाः वीर्यवल अभिवृद्धियनायंकेगु बुद्धया ग्यमुलाःगु पलाः खः ।

जक थव तथ्य ध्वाथुइके फैगु जुल । नापं मिखा तिसिनाः जक याउँक बोध जुइगु थव खौं मखु । सःस्यूपि गुहजन-पिनि पाखे न्यनाः थुइकाः सयेकाः चिन्तन मनन यायेगु

अनिवार्य । सम्यक् दृष्टि रूपी विषयना परमार्थं सत्यं रूपी उच्च दर्शन खः । यथार्थं ज्ञान बोध मजुइकं थव ज्ञान प्राप्त यायेकेगु मखु । खालि अनुभवं जक याउँक पुरयजुइगु मखु । थुकीयागु गम्भीर सिद्धान्तं तथा दर्शन एष्यन यानाः ध्वाथुइकेगु अनिवार्य दु । नापं सन्मार्गं पाखे मनोभावना गुलितक हीकायंके फु धैगु तथ्यं नं निर्भर जुयाच्वनी । सम्यक् आजीव निर्वाह यानाः राग, द्वेष व मोहरूपाखे मन परिवर्तनं यायां निरन्तर विषयनाया अध्यात्मं अनुत्पाद ज्ञान थुयवइ अनुत्पाद ज्ञान हे बोधज्ञान खः । अनुत्पादक ज्ञान लाभ जुलकी बुद्ध जुइ फैगु जुल ।

धर्मं प्रचार याये थाकु । धर्मया शरणय् वने धयागु नं अःपु मजू, भिगु ज्या यायेवले नं क्षमता परी-क्षाया लागी मखा जुइ. विज्ञ- बाधाया रूपं मारं दुःख द्यू वयाच्वनी, गुवले धर्मयायां ज्यानया खतरा खना-च्वनीवले धर्मं तोतावनीपि कम मजू । उकि वास्तविक धर्मया शरणय् वंपि दुर्लभ हे धायेमाल । थन थखौ उलेख याये वहजू कि बुढा जुलकि न्हयःने झुक्य जुइगु जुयाच्वन । बोधिसत्वपि धर्मय् जक झुक्य जुइ । धर्म न्हनेगुली न्हयावले दत्तचित्त जुयाच्वनी ।

बोधज्ञान लायेत ध्यानभावनाया चर्या मयायेकं मगाः, थुकीयागु खास अर्थ मनोभावना परिवर्तन यायां यंकेमा:, देखावटी रूपंजक ध्यान चोनां पूवनीमखु, राग, द्वेष व मोह बुलुं मदयेका यंके फयेमागुः खः। दकले न्हायां ध्यानभावनाया प्रभावं सारा प्रगीर्पिनाप मंत्रीभावना पिज्वयेके माल । फुगु चाःगु खालियानाः प्राणीर्पिनि उपरय करुणा तयेमाल । स्वीतं द्वेषभावना मतसे

करकिंगु कल्याण कार्यस हर्ष जुयाः मुदिताभावना प्रकट
यादो कथकेमाल । अले स्वीतं भेदभाव मतसे थःहे परिवार
व पासाँ॒पि भा॒षिया॑ समान व्यवहारयानाः उपेक्षाभावना
पिज्वटेके माल । थव चतुर्भूमि विहार ध्यानं पुरय्
जुलकि प्रथम ध्यान लाभ जुदगु जुल । अले ऋद्धि बल नं
प्राप्त जुइ धकाः उल्लेख यानातःगु दु, थव खें नं थन
उल्लेख यादो वहः जू कि आध्यात्मिक विकास धा अथवा
धर्मया लक्ष्य धा व्यक्तिगा विकास यादेगु हे मौलिक
सिद्धान्त जूवै । मानवतय्गु वित गुगु स्तरय् लानाच्वन
धेगु तथ्यखें वालामस्वयोकं थुकीया मूल्याङ्कुन याये

फैमखु । ध्यान लाभजूपि महानुभावपिं थःनाप
सम्पर्क दुर्पि मानवतय्के राग, द्वेष व मोहया सम्बन्धय
गजा गु चित जुयाच्वन धेगु खें थुइका कादो कैगु खैं
महत्वपूर्ण जुल ।

प्रभावरभूमि ध्यनकि फुक्क चोज प्रतीत्य समु-
त्पादया नियम कथं सिर्जना जुयाच्वंगु तथ्य खैं ध्वाथुहगु
जुल । अले सःयादेगु बल दइ । परोपकार यादेगु
स्वभाव जुइ । नापं काम राग हतय् यादेगु प्रबल
शक्ति दइ ।

२५३३ ओं बुद्धजयन्तीको सुखद उपलक्ष्यमा समस्त शान्तिप्रेमीमा हार्दिक
शुभकामना व्यक्त गर्नुका साथै राम्रो, भरपर्दो नेपालमा बनेको एभरेष्ट टेलिभिजन र
अन्य इलेक्ट्रोनिक सरसामान, क्यासेट, रेडियो तथा माइक किन्न वा भाडामा लिनु
परेमा सम्पर्क राख्नुहुन विनम्र अनुरोध गर्दछौं ।

कौञ्ज घण्टाणी छ इलेक्ट्रोनिक

नेपाल राष्ट्रीय

फोन: २२३१५४, २२५१५४

शाक्य इलेक्ट्रोनिक

न्यूरोड, काठमाडौं ।

२५३३ आँ

बुद्ध-जयन्तीको

उपलक्ष्यमा

समस्त मानव-मात्रको

कल्याणको लागि

कामना गर्दछौं ।

फोन नं. ४-१११६४

४-१३८००

टेलेक्स नं. एन.पी. २५६१

राष्ट्रिय बाणिज्य बङ्क

केन्द्रीय कार्यालय

टंगाल, काठमाडौं ।

‘महाकश्यप महास्थविर’ या अध्ययनं लिपा

—महेन्द्ररत्न शाक्य

डा. आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरजुं बुद्धकालीन ग्रन्थ रचनाया सिलसिलाय् बुद्धकालीन श्रावक चरित्र भाग-६ स. महाकश्यप महास्थविरया जीवन चरित्र नेपाली भाषां संग्रह यानाबिज्यात। थुकीयात वस्योलं ‘महाकश्यप महास्थविर’ नाम नेपालभाषां रूपान्तर यानाः बौद्धजगतय् जक मखु नेपालभाषा साहित्यय् हे छगू अमूल्यगु देन बियाबिज्यात।

‘महाकश्यप महास्थविर’ सफू अध्ययन यानाबले जितः गनं जिज्ञासा, गनं आश्चर्य, गनं मर्मस्पर्शी वेदना गनं प्रीति आदिया अनुभव जुल। महाकश्यप महास्थविरया अतीत कथा छगू लाख कल्प न्हापा पद्मोत्तर बुद्धया पालनिसें शुरू जुल। महाकश्यप जुयाबिज्याइह्य पुद्गल उबले वैदेही सेठ जुयाच्चंगु खः। सेठं पद्मोत्तर बुद्ध सहित वस्योलया शिव्यपि ख्वीच्यागू लाख भिक्षुपिन्त महादान बिल। भविष्यत् सुं छह्य बुद्धया धुतंगधारी श्रावक भिक्षुपि मध्ये अप्रहा जुइ दयेमा धकानं सेठं आशिका यात। पद्मोत्तर बुद्धं वैगु आशिका पूवनीगु सीकाः व सेठं भविष्यत् गौतम बुद्धया पालय् महाकश्यप धयाह्य तृतीय श्रावक जुइधंगु भविष्यवाणी याना-

बिज्यात। थन छगू जिज्ञासा उत्पन्न जुल कि यदि गौतम बुद्धया तृतीय श्रावक महाकश्यप खःसा प्रथम व द्वितीय श्रावकपि सु सु ? अथे हे चतुर्थ पञ्चम आदि श्रावकपि सु सु जुइ ? असीति महाश्रावकपि धकाः च्यह्य महाश्रावकपिंगु इवलय् कौण्डण्य महास्थविरयागु नां सर्वप्रथम उल्लेख जुयाच्चंगु दु। अनंलिपा वप्प, भद्रिय, महानाम आदि पञ्चवर्गीय भिक्षुपिंगु नां दु। थ्व हे क्रमय सारिपुत्र, मौद्गल्यायन व महाकश्यप महास्थविरपिंगु नां न इवःलाक दु। सारिपुत्र व मौद्गल्यायन महास्थविरपिन्त अग्रश्रावक पद नं बुद्धं बियाबिज्याःगु दु। छकः भगवान् बुद्धयात प्राप्त जूगु प्यंगः अँ मध्ये सारिपुत्र, मौद्गल्यायन व महाकश्यप महास्थविरपिन्त छगः छगः बियाः छगः अँ स्वयं भगवानं भपाबिज्याःगु खैं महाकश्यप सफूया पृष्ठ ५६ स उल्लेख जुयाच्चंगु दु। थुजाःगु दृष्टिकोणं सोय्यबले सारिपुत्र, मौद्गल्यायन व महाकश्यप महास्थविर छसीकथं प्रथम, द्वितीय व तृतीय महाश्रावकपि खः धंगु अनुमान यायेकु। वैदेही सेठं पद्मोत्तर बुद्धया ६८ लाख भिक्षुपिन्त न्हयन्हुतक महादान याःगु प्रसंगय उगु सफूया न्ह्यानेयागु (पृष्ठ ३) ६४ गू लाख भिक्षुपि

धकाः उल्लेख जुया चर्वंगु दु । ६८ गू या थासय् ६४ गू
थ सायद प्रूफ मिलेमजूगु जुइकु ।

महाकश्यप महास्थविरया पूर्वजन्मया खँया
वर्णनय पश्चोत्तर, विष्वशी, कोनागमन, काश्यप बुद्ध-
पिनिगु वर्णन नं दुथ्यागुर्लि वस्पोल बुद्धपिनिगु विष्वय्
महत्वपूर्णगु खँ सीकेगु अवसर प्राप्त जूगु दु । गयेकि
पश्चोत्तर बुद्ध जन्म जुयाविज्याबले पलेस्वां वागा:गुर्लि
वस्पोलयात 'पश्चोत्तर' धयागु नां तल । विष्वशी बुद्ध जन्म

महाकश्यप महास्थविरं बुद्धशासनं चिर-
स्थायीया लागी प्रथम संगायना धातु निधान थे
जागु महान् गु ज्या यानाः बुद्धशासनय तःधंगु
देन वियाविज्यात । वस्पोलया जीवनय छह्य शिष्यं
वस्पोलया ओवादयात स्वीकार मयासे वस्पोलया
पर्णकुटि हे छवयेकाविल ।

जूबले वस्पोलयात त्विने वा चाह्ने न्हागु इले सोसां
बांलाक रूप खने दुगुर्लि विष्वशी धकाः नां तल ।
लुँयात पाली भावं 'कनक' धाइ । कोनागमन बुद्ध
जन्मजूबले लुँवागा:गुर्लि वस्पोलयात 'कनकागमन'
धैतल । लिपा अपश्चंश जुया: 'कोनागमन' जुल इत्यादि ।

विष्वशी बुद्धया वर्णनया इवलय छगु आश्चर्यंगु
खँ दु कि वस्पोल छ्वयदेय् (७ वर्षय) छकः जक
धर्मदेशना यानाविज्याइगु धयातःगु दु । छाय वस्पोल
हिथं धर्मदेशना यानाविज्यागु जुइ? विष्वशी बुद्धयां
लिपा कोनागमन बुद्धया वर्णन दु तर महाकश्यप
जुयाविज्याइह्य पुरुषं वस्पोल बुद्ध दर्शन लागु खँ छु
उल्लेख मदु । थये हे काश्यप बुद्धया पालय नं महाकश्यप
जुयाविज्याइह्य पुद्गल निरुतक मनुष्ययोनी जन्म जुल

नं काश्यप बुद्धयात दर्शन मलाः । छगु जन्मे छह्य प्रत्येक
बुद्धयात न्ययंगु गा दान बिल । अले निकःगु जन्मय
काश्यप बुद्धया महापरिनिर्वाणं पश्चात् दयेकूगु चैत्यय
कम्बलं भुनाः लुँया पलेस्वां नं छायपिके बिल । काश्यप
बुद्ध दर्शन याये महंगु छगु आश्चर्यया खँ हे धायेमाः ।
थव नं छगु आश्चर्य खः कि काश्यप बुद्धया महापरि-
निर्वाणं पश्चात् दयेकूगु उगु सुवर्णवय चैत्यया आकार
छगु योजन प्रमाण दु धंतःगु दु । न्ययकु (७ हात) या
छगु यछिठ, नीगु (२०) यछिठया छगु उसभ, चय्गु
(८०) उसभया छगु गाउत् अले प्यंगु गाउतया छगु
योजन खः । छकुया (१ हातया) करीव ४० ति
सेन्टीमिटर दु सा छगु योजनया लगभग २० किलोमिटर
दु । २० किलोमिटर मछि तः गोगु चैत्य गपाय् गोगु
चैत्य जुइ? व निर्माण यापि कलाकारत नं धन्य हे
धायेमाः । अझ व चैत्यया गोलाइला ४ गू योजन दु
धंतःगु दु । व चैत्य फुकं हे चा अप्यां दयेकूगु मबु;
लुँयागु अप्यां दयेकूगु । उक्की लुँ हे गुर्लि वन जुइ?
थव खँ आश्चर्ययागु खः । थन भेगु छगु जिज्ञासा नं दु ।
काश्यप बुद्धया पाले हे महाकश्यप जुइह्य मानवं छह्य
प्रत्येक बुद्धयात गा छपु दान बिल धंगु खँ चवय उल्लेख
याये धुन । थव खँ स्पष्टयाः कि सम्यक्सम्बुद्ध व प्रत्येक
बुद्ध छगु हे इले उत्पन्न जुल । अंगुतर निकायथ भगवान्
बुद्धं बुद्धधयापि छगु समयय छह्य जक उत्पन्न जुया-
विज्याइ धकाः कनाविज्यागु खँ केवल सम्यक्सम्बुद्धयात
जक खः प्रत्येकबुद्धयात लागु मजू धंगु सीदत । तर
प्रत्येक बुद्धिं नं स्वयं ध्यान भवना यानाः हे धर्मदेशना छु
न्यतेभ्याक हे बुद्ध जुयाविज्याइपि जुया: सम्यक्सम्बुद्धया
पाले मदये मागु ला धयायें चव ।

महाकश्यपं बुद्धयाके छगू प्रश्न याःगु दु कि—
 “न्हापा भतीचा शिक्षापद (नियम) दुबले आपालं
 भिक्षुपि अर्हंत् जुल, तर थौकह्य् आपालं शिक्षापद दयां नं
 भतीचा जक भिक्षुपि अर्हंत् जगु छाय् ? लिसलय् भगवानं
 धयाविज्यात्—“सद्धर्म लोप जुइगु अवस्था वइबले शिक्षा-
 पद यक्व दयां नं भतीचा जक भिक्षुपि अर्हत्वय् प्रतिठित
 जुइ ।” थ्व लिसः कथं बुद्धया पाले हे संदर्भ लोप जुइगु
 अवस्थाया प्रारम्भ जूगु ला धैगु संदेह उत्पन्न जू । बुद्धं
 धयाविज्यात्—“उबले तक सद्धर्म लोप जुइ मखु गबले
 सद्धर्म थें जाःगु मेगु धर्म (सद्धर्म प्रतिरूपक धर्म) लोकय्
 खने दैमखु ।” थन सफूया पाद टिप्पणीस (पृष्ठ ११३)
 उल्लेख यानातःगु अनुसारं “स्वंगुर्लि सङ्गीतिया दुने
 लाःगु ..... गूल्हविनय, गूल्हवेस्सन्तर, गूल्हमहोसधं,
 चण्णपिटक, अंगुलिमालपिटक, रट्पालगजित, आलवक-
 गजित व वेतुलपिटकयात् सद्धर्म प्रतिरूपक धाःगु खः ।”
 थन उल्लिखित स्वंगू सङ्गीति धयागु छु छु सङ्गीत अले
 गूल्हवेस्सन्तर..... वेतुलपिटक धयागु छु ग्रन्थ खः
 गबले रचना जुल अदि खेय् संशय उत्पन्न जू । थुकी
 भचा व्याख्या दुगु जूसा संदेह मदैगु जुइ ।

महाकश्यप महास्थविरया जीवन धन्य खः ।
 वस्पोलयात् स्वयं भगवान् बुद्धं थःगु चीवरं पुँकाः थःगु
 स्थानय् तयाविज्यागु जक मखु “जि गुलि ध्याने च्वनेफु

महाकश्यप नं उलि हे ध्याने च्वनेफु, जिके गुगु ऋद्विविध
 ज्ञान, दिव्यचक्षु, दिव्यश्रोत, परचित्त ज्ञान दुगु खः महा-
 कश्यपयाके नं दु धकाः तःधंगु प्रश्नसा यानाविज्याःगु दु ।
 महाकश्यप महास्थविरं बुद्धासन चिरस्थायीया निर्ति
 प्रथम संगायना, धातु निधान थें जाःगु महानगु कार्य
 यानाः बुद्धासनय् तःधंगु देन विद्याविज्यात । वस्पोलया
 जीवनय् छह्य शिष्यं वस्पोलया ओवादयात् स्वीकार
 मयासे वस्पोलया पर्णकुठि छ्येकाविल । अथे हे थुल्ल
 तिस्सा व थुल्लनन्दा भिक्षुनीपिसं आयुधमान् आवन्दया
 न्ह्योःने महाकश्यप छुमखु धयाथे अपमान यात् गुकीया
 कारणं वस्पोलं थःत भगवान् बुद्धं प्रशंसा यानाविज्याःगु
 खँ सिहनाद यानाविज्याये माल । थ्व घटना तसकं मर्म-
 स्पर्शी जू ।

महाकश्यप महास्थविर सफूया बारे जिगु प्रशंसा
 बाहेक मेगु विशेष छुं आलोचना मदु । थ्व सफू अत्यन्त
 ज्ञानबद्धक जू । प्रत्येक बौद्धपिसं थुकीयात् अध्ययन याये
 हे माः । सफू च्वये गुलि थाकु धैगु खें च्वमिपिसं जक
 स्यू । वस्पोल अमृतानन्द महास्थविरं थ्व छगू जक मखु
 बुद्धकालीन बौद्धग्रन्थया भण्डार हे सृजना यानाविज्याये
 धुंकल । वस्पोलया थ्व प्रयत्न चानचन्नग मखु । धाये
 धायेमाल धाःसा वस्पोल नेपाःया बौद्धजगत्या जक
 मखु सम्पूर्ण विश्व बौद्ध जगत्या हे छह्य विभूति खः । ★

निर्वाण

निर्वाण सबै प्रकारका तृष्णाहरूको अन्त्य हुनु हो, जबसम्म
 प्राणोमा तृष्णाको लेशमात्र बाकी रहन्छ तबसम्म उसले जन्म-मृत्युको
 फन्कोमा घुमिरहनु पर्दछ ।

—४८— हुड़ि लाल किंतु तीर्थ प्रसादों का उपयोग किया जाता

है। इसकी विवरण निम्नलिखित ग्रन्थ से है। बौद्धप्रशासन
में भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण निम्नलिखित
है। बौद्धप्रशासन में भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण
है। भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण निम्नलिखित
है। भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण निम्नलिखित

परिचय— भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण

“बौद्धप्रशासन” बौद्ध संघ संस्था सुव्यवस्थित
कथं संचालन यायेगु छगू तरिका खः। प्रत्येक संघ
संस्थाय् निह्य वा निम्हं अप्वः मनूत मुनाः छगू निश्चित
लक्ष्य तयाः ज्या यानाच्चनी। अन चल व अचल सम्पति
या न खें दुध्याइ। भिक्षुसंघ बौद्धसंघया दक्षविवेच
महत्वपूर्णगु अंग खः। युकीया मूल उद्देश्य खः सम्पूर्ण
मानवीय दुःख मूक्त ज्याः निर्वाण प्राप्त यायेगु व
युकीया निम्ति गौतम बुद्या निवेशन अनुसार संचालन
यायेगु। विनय पिटक हे भिक्षुसंघया संविधान वा कानून
खः। “भिक्षुसंघया” ज्या पूवकेत म्होनि प्यह्य भिक्षुपि
मदयेकं मगाः। अले संघया ज्याय् दक्षविवेच अप्वः
भिक्षुपिनिगु संख्या माकथं नीछह्य भिक्षुपिमाः। अथवा
अप्व न्द्रुव भिक्षुपि दःसाँ ज्यू।

पृष्ठभूमि—

ऐतिहासिक घटना कथं विचाः यानास्वेवले
यनि २६०० वै स्वयाः न्ह्यः सुम्बिनी जन्म ज्याः ३५
वंया उमेरय् बोधिज्ञान प्राप्त यानाः लि सारनाथय् न्हापा

त्रिपुरा विहार (मण्डे) भगवानी विविध ग्रन्थ
में भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण निम्नलिखित
है। भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण निम्नलिखित
है। भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण निम्नलिखित

है। भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण निम्नलिखित
है। भिक्षुओं की लालाच के लिए विवरण निम्नलिखित

—भिक्षु सुशोभन

मूल उपदेश याये धुङ्का: पञ्चवर्गीय न्याहा त्यागीपित्त भिक्षु
शिभा विद्या: गौतम बुद्धं भिक्षुसंघ नीस्वनाबिज्यात ।
थवहे बौद्धसंघसंस्थाया न्हापांगु ख्वा पा: खः। थुबले
बौद्ध संघय् बुद्ध प्रमुख खुह्य निक्लेशी अर्हत्पि दुगु जुल ।
लिपा थवहे पुचःलय् यश कुमार व वया न्यप्यहा पासापि
नं संघय् दुहाँ वयाः भिक्षु जुल । थुकथं संघ नीस्वनाः
वा:छि, लचिछया दुने ख्वीछन्ह संघ सदस्य निश्चित रूपं
अले दुगुजुल । थुपि फुकं बुद्ध प्रमुखं निक्लेशीपि हे जुल ।

संघय् दुहाँ वनेगु तरिका—

बुद्धया संघय् दुहाँ वनेत पूवके मा:गु गुण बुध्व
बचकथं थथे खः। “थन वा भिक्षु साक्षातगु धर्म
विनय् बांलाक ब्रह्मचर्य पालन यानाः दुःख अन्त या।”
थुकथं संघय् दुहाँ वयेत स्वंगू खें लुमके मा:गु जुल ।

व खः—

क) दुहाँ वःम्ह डग्कियात भिक्षु धाइ ।

ख) बांलाक ब्रह्मचर्य पालन यायेमाः ।

ग) वया लक्ष्य खः दुःख अन्त अथवा निर्माण
साक्षात्कार याकेगु यायेगु ।

युक्तं न्हापां बौद्धसंघ्य दुहां वयः भिक्षु जू
विसं थःगु जीविका भिक्षायानाः हनेमाःगु जुल । थथे हे
न्हापां संघ्य दुहां वःम्ह कोण्डण्ण भिक्षुया विशेषता खः
बौद्धकंगु प्यंगु आर्यसत्य सम्बन्धि धर्मचक्रु प्राप्त जूगु ।

बौद्धसंघ्य संख्या बृद्धिया नापनापं चलग्र-
चल सम्पत्ति नं न्हियान्हिथं अप्यवावल । बौद्धप-
रिषद् भन भन तःवं जुयावल । बौद्धविहार,
आराम व आश्रम जक मखु अत्यधिक बौद्धजन-
संख्या दुगु निश्चित् गां, त्वाः, निगम, जनपद व दे नं
खनेदयावल ।

वयागु हे वचं कथं “गुलि नं समुदय धर्मत दु, व फुकं
निरोध ज्वीगु स्वभावयागु खः ।” अले अर्हत् पद प्राप्त
यायेगु सर्वोच्च लक्ष्य जुल ।

गृहस्थपि मध्यय न्हापां संघ्य दुत्यूपि खः यश-
कुमारया मां अबु व वया गृहस्थबलेया जहानर्वा । गृहस्थपि
बौद्धसंघ्य दुतीत माःगु गुण यशकुमारमा अबुया हे
वचं कथं थथे खः—

“धन्य भन्ते, धन्य सुगत ..... छलपोलं जितः
अनेक प्रकारं धर्मं प्रकाश यानाविज्यात । आः जि
भगवान् या शरण्य वने, धर्मया व संघया नं । अनिनिसे
छलपोलं जितः मसीतले शरण्य वःम्ह उपासक धकाः
धारण यानाविज्याहूँ ।” उबलेनिसे मिजंम्ह भक्तयात
‘उपासक’ व मिताम्ह भक्तयात उपासिका धायेगु चलन
वल । लिपा निसार्पि नं संघ्य दुहां वःकथं इमित
भिक्षुणी धायेगु यात । गुबले बौद्धसंघ्य आपाल भिक्षु,
भिक्षुणी, उपासक, उपासिका भक्तपि दत उबलेनिसे

समाज्य बौद्धपरिषद्या थःगु हे स्थान, परिचय व
जिम्मेवारी दयावल । अले इमितु ज्या दान, शील,
भावना व प्रज्ञा बृद्धि व अस्यास यायेगु जुल ।

संघया कार्यभार-

भगवान् बृद्धं न्हापां थः खीम्ह अर्हत् भिक्षुपित्त
कार्यभार लःल्हानाब्युगु वचं नं थन अतिकं लुम्के बह जू।
व थथे खः—

“भिक्षुपि ! थ्व अनुत्तरगु विमुक्तिधर्म खंकाकयाः
जि सर्वबन्धनं मुक्त जुये धुन । थ्व अनुत्तरगु विमुक्ति-
धर्म खंकाकासे छिपिनं सर्वबन्धनं मुक्त जुये धुकल ।
अथे ज्गुलि भिक्षुपि, छिपि सकले देव सहित मनुष्य-
लोकया हित, सुखयायेया निमित्त, धपु ल निम्ह ध्यक्ति
मवेसे देसदेसय, गामंगामय वनाः सकल सत्वपित्त
धर्मोपदेश यानाः, थ्व निपुणगु परिशुद्धगु, आवि मध्य
ग्रन्थय कल्याणगु धर्म प्रचारयाः हुँ ।” भगवान् बृद्ध
थः हे न उख्वेलपाखे धर्मं प्रचार कार्यस विज्यात ।
वस्पोल गन गन विज्यात अन अन चर्वपि आपाल मनूत
गुम्ह भिक्षुसंघ्य दुहां वल, गुम्ह गृहस्थ उपासक,
उपासिका जुयाच्चन । राजगृहया जुल बिम्बिसार बृद्धाया
उपदेश न्यनाः बौद्धज्वी धुकाः वस्पोल भिक्षुसंघया
परिभोगया निमित्त थःगु पञ्च छगुलि बेलुवनारा म महा-
विरया नाम दान बिल । थ्व हे बौद्धसंघया न्हापांग
अचल सम्पत्ति प्राप्त जूगु जुल । सारिपुत्र व महामोद्ग-
ल्यायन थे सुयोग्यपि भिक्षुसंघ्य दुतीगु नं थन हे खः ।

बौद्धप्रशासनया आवश्यकता-

युक्तं बौद्धसंघ्य संख्या बृद्धिया नापनापं चल-
अचल सम्पत्ति नं न्हियान्हिथं अप्यः दयावल । बौद्ध

परिषद् ज्ञनं ज्ञनं तःसं ज्यावल । बौद्धविहार, महाविहार आराम, आश्रम जक मखु अत्यधिक बौद्ध जनसंख्या दुगु निश्चित गां, त्वाः, निगम, जनपद व दे नं खने दयावल कपिलवस्तु प्रायः न्हापांगु बौद्ध देया रूप्य परिणत बुद्धया जीवमान कालय हे जुइधुंकल । बुद्धकालीन १६ गू महा-जनपद् बुद्धया उपदेशया प्रभाव छलंज्ञ खनेदत ।

थुखे भिक्षु संघय नं बौद्ध परिषद् या सुचारू रूपं सचालन यायेगु व बुद्धशासनया आयु ताःहाकः यायेगु लक्ष्यकथं 'धर्म-विनय' पूर्णरूप काका वन । धर्मय सम्पूर्ण बौद्धब्यवस्था व सिद्धान्त नापं दर्शन दुध्याःगु दुसा विनयस भिक्षु संघसंस्थाया प्रशासनिक नियम, नीति, विधि, विधान, शासन, अनुशासन, प्रशासन, दण्ड व इनामया विधि आदि सुनियोजित कथं बुद्धं स्वयं हे दयेकाः, ताःहाक, चौहाक सम्मोदयन आदि यानाः छगु निश्चितरूप बियाः समस्त बौद्धपरिषद् दुने च्वर्पिं भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक, उपासिका व संघया अधिकार कर्तव्य निर्धारणया ज्या पूर्वकाबिज्यात । थुगु हे ज्याइवःकथं भिक्षुज्याः संघय दुहाँ वयेत न्हापा स्वयाः थाकुगु नियमत दयावल, आमणेर आमणेरी धकाः ७ वं च्वव्याप्ति मिसा मिजंपित्त नं त्यागमय जीवन हनेत अनुमति दत । गृहस्थपिनिगु निमित्त विशरण सहित पंचशील, अष्टशील पालन यायेगु चलन वल ।

रूपरेखा-

बौद्धप्रशासनया रूपरेखा कथं बुद्धकालीन अवस्थाय हे गाक कुतः ज्वी धुंकूगु खे बौद्धप्रन्थं सी दु । मगवान् बुद्ध प्रमुख वाधमराजा जुयाच्चर्पिं बौद्धप्रशासनया सेनापति सारिपुत्र महास्थविर ज्गु दुसा धर्मधर,

विनयधर इत्यादि विशेष अग्रस्थानय प्रतिस्थित जुया-च्चर्पिं प्रसीति महाश्रावकर्पिं बौद्धपरिषद् रूपी प्रशासन सुसंगठित रूपं चलय यानाबिज्याःपि प्रमुख पात्रपिं खः ।

संघया ज्याय बहुमतया निर्णय कायेगु, अपरिहानिय धर्म, धर्म-विनय बुद्ध परिनिवार्ण लिपा शास्ता वा गुरु मानय यायेगु, अप्रमादी जुयाः थःगु ज्या थहुं यायेगु निन्दा याये माःहो सित निन्दा प्रशंशा यायेमा: म्हेसित प्रशंशा यायेगु आदि प्रशासन सम्बन्धि बुद्धयागु उपदेश अतिकं महत्वपूर्ण जू । बौद्धप्रशासनया पूर्ण रूप कथं विकास जूगु खे थी थी जातकय उल्लेख जुयाच्चर्पिं चक्रवर्ती जुजुपिनिगु नीति निर्धारण नं थन लुमंके बह जू ।

बौद्ध प्रशासक -

बौद्ध प्रशासनया केन्द्रबिन्दु मनू खः । मानव सुख दुःखया कारणाकारणयात दुर्घटक श्वीकाच्चर्पिं हे जक सुयोग्य बौद्धप्रशासक ज्वी फै । छायाद्यासा बौद्धपरिषद् या दुने सर्वसाधारण बलेशंयुक्तपि मनूतनिसे क्याः निःक्लेशी अहंत् ज्वी धुंकूपि महापुरुषपित्त तकं ल्वयेक प्रशासन चलय यायेमाः । धात्ये धायेमाल धाःसा मानवहृदय व शरीरया स्वभाव, धमता व सम्भावनायात वर्ण व रूपं ध्वीकेगु व तदनुसारं ध्यवहार याये सयेकेगु हे कुशल बौद्ध-प्रशासक ज्वीगु खः । उकिं बुद्धकनाथकाबिज्या-गु सुत्त, विनय, अभिधर्म सम्बन्धि दुर्घंगु व शंका रहित ज्वी धुंकूगु मनोबलं निर्णय याःगुयात जक सहीकथं मान्यता वी फै । मखुसा यःमयः; अज्ञान व भयंयुक्तगु छलकपट पूर्णगु प्रशासन ज्वी । उकिं योग्यह्य दानिह्य, निस्त्वार्थीह्य कृष्णा व प्रज्ञायुक्तम्ह अले अनन्त उपाय याये कुम्ह हे

कुशल बौद्धप्रशासक धाये त्वं । थव इवलय् सम्माट अशोक सम्माट कनिष्ठक व सम्माट् हर्षवर्धन थें जाःपि बौद्धधर्म बृद्धया व्यक्तित्वं प्रभावित जुयाच्चर्पि प्रतिभाशाली भारतया ऐतिहासिक शासकत थन लुमंके बहजू । व थें जी नेपाःया सन्दर्भय् लिच्छवि जुजु अंशुवर्मा, मानदेव प्रथमं व नरेन्द्रदेव थें मल्लकालीन जुजु प्रताप मल्ल आदि नं थन लुमंके बहजू ।

वर्तमान परिप्रेक्षा –

वर्तमानय् बौद्धधर्मं प्रभावित दे श्रीलंका, बर्मा, थाइलैण्ड, लावस, क्याम्बोदिया, भियतनाम, चीन, जापान, कोरिया आदि एशीयाया अधिकांश भूभागया प्रशासन, बौद्धविश्वासं व दर्शनं प्रभावित जुयाच्चंगु दे

खः । बौद्धप्रशासनय् आधुनिक विज्ञानया मानवीय पक्षया सम्पूर्ण प्रयोग व उपलब्धियात मान्यता व्यू । चतुरार्थ सत्य व अनित्य दुःख अनात्म बौद्धदर्शनं वैज्ञानिकतयूत ग्राह्य जू । अले बौद्धप्रशासनय् सर्वशक्तिमान् सत्ताधारीया स्थान मद् । थन वैचारिक स्वतन्त्रकथं कालाम सुत न्हाथने बहजू ।

निष्कर्ष –

थुकथं बौद्धप्रशासनं निता खेयात विशेष महत्व व्यू व खः थःत थम्हं अनुशासन यायेगु अलेतिनि मेपिन्त अनुशासनय् तयेगु स्वयेगु । थव हे बौद्धप्रशासनया विशेष महत्व खः ।

मिखाया रक्षा जीवनया रक्षा खः

उक्ति थःगु मिखाया रक्षाया लागी भिंगु व

बांलाःगु छितः माःकथंया सुलचंया निंति

जिमिथाय् दुस्वःझास॑ ।

२५३३ ववःगु बुद्धजयन्तीया

भितुना !

अप्टिकल जोन पायोनियर अप्टिसियन

विशाल बजार

असन, वालकुमारी

पस नं. २१३

अप्टिक नर्भ

न्हूसतक, ये

(भूगोलपार्कया न्हयने),

अमूल्य जीवनया लक्ष्य

मनुष्य अनित्य खः अनित्य खः । अथे

जूगुलि थ्व जीवन अति अमूल्य खः । ज्ञीर्पि सिनावनीबले

छुंनं ज्वनावनेगु दःसा केवल धर्म व पाप हे जक खः ।

पलखयागु जीवनय ज्ञीत हरेक मायामोहं भुलय् यानातइ

ज्ञीसं मचायेक ई न्हयानाच्वनी गथेकि मस्तमदुथाय्

मस्तदत धाःसा ज्ञीत गुनि सुख जूगुताइ । अथे हे तुं

व मचा न्हिलेसलकि, दनेसलकि ज्ञीर्पि गुलिलय् लय्

ताइ । मस्त तःधिकः जूगु जक खनी थःगु आयु क्षीण जया

वनाचोंगु खनीमखु । ज्ञीगु जीवनय सुखया ल्यू ल्यू दुःख

वह, दुःखया ल्यू ल्यू सुख अवशय वे । गथे न्हिया ल्यू ल्यू

चा जुइ, चाया ल्यू ल्यू न्हि वयाच्वनी । थ्व थ्वीकेत

ज्ञीसं छगू घटना लुमंके बह जू ।

सम्ह मनू वेंव जगलय् लावन । व मनुबं लिफः

छकः स्वबले थःत मताम्ह किसि छम्हस्यां ल्यूवयाच्वगु

खन । थःगु जीवनय वःगु भय खना: रक्षायालागी

व्वांय् व्वांय् वन । पलख लिपा लिफः स्वःबले न ल्यूहे

वयाच्वगु खना: अनवने थनवने मदया: भ् भय् मिका

जुल । सिमा छमाय् थाहांवसा सिमा हे लेहेंथनाबोइ

धका: र्याना: अन व्वांय् वन । व छथाय् तुं दगु खन ।

वहे तुंथी सिमा छमाया कचा दुहां वनांच्वगु वयाच्वन ।

सिमाया कचा ज्वना: सुलेगु थाय् दत । व मनू तुयिइ

- श्रीमती सुशीला शाक्य

दुहांच्वन । सिमा कचा ज्वना: यान्ता प्यान्तां खानाच्वन ।
व हाकनं च्वय् स्वःबले कस्ति हा प्वः छप्वः खन ।
व हाप्वलं कस्ति तिकि तिकि वंच्वन । व मनुबं थःगु
भय लोमंकाः तिकि तिकि वयाच्वंगु कस्ति वां खाया:
चाकुक सवाः कयाच्वन । अले वयप्पाले स्वःबले अन
छम्ह भयकरम्ह कालसर्प वांखाया: व मनूयात गुले नये
दे धका: पियाच्वन । सिमाप्वलय् निम्ह छुं चछि
न्हिछि किति किति याना: सिमा कचा चानाच्वन । व

अज्ञान, अन्यकार, क्रोध, राग, द्वेष,
ईर्ष्या व मायामोहया जाल त्वःताः सद्भर्मं व
सन्मार्गया ज्ञान प्राप्त जुइगु लैंपुइ वनेगु मूर्लै महा-
मानव बुद्धं क्यनाविज्यागु प्रज्ञा, शील व समाधि
खः गुकीयात आर्यं अष्टांगिक मार्ग धका: धाइ ।

सिमा कचा छन्हु तोधुलाः कुतुबनी अले व तःधिकः म्ह
सर्पया म्हुतुइ लाइ । व मनुख ज्वनाच्वंगु सिमाकचानं
कं या कं जक दगु कंसिमाया कचा जूगुलि ल्हाःती हि
झो झो वयेधु कल ।

लंय् वया च्वंम्हछम्ह शान्तम्ह, सुशीलम्ह

लहाती पिण्डपात्र ज्वना: महासुगु चौवर वस्त्र पुनावया
 च्वंम्ह करणावान् महेसिन खंकल । करणाया खानी,
 भिगु मार्गनिंदेश जुयान्वच्मह जुयाः व मनूया करणा
 चाइपुसे च्वंगु अवस्था खनाः स्वयां स्वये मफयाः अतिकं
 करणा तयाः उद्धार यायेत थाहां वा धकाः खिपः छपु
 कोत्थोयाबिल । व मनूया कस्ति छतिकि वःगु सवाः
 वयाः चाकुसवालय भुलय जुयाः मग्न जुयाच्वंगु
 अवस्थाय उद्धार यायेत वःम्ह खनाः वंया तं वल अले
 'तम्वं छु अलमल याःवयाच्वना थः माथाय हु' धकाः
 हक्का छवत ।

थःगु अज्यागु अवस्थाय न दुख मुक्त यायेत
 धकाः वःमहेसित हक्का छ्वोत । थः कुतु वना: कालसर्पया
 मुतुइ लाइतिनिगु भयानक अवस्था थनं तिकि तिकि
 वयाच्वंगु चाकु सवालय भुलयजुया च्वनीगु झीगु थव
 जीवन खः ।

अथेहे तु झीगु जीवनय गबले गनयाय कालगति
 देच्वनी धंगु झीस मस्यु । छु जुइ गथेजुइ धायेफैमखु
 केवल माया मोहरूपी कस्ति जक भुलय जुयाः झी तिना-
 वना: झीसं छुनं सयेके दैमखु । थः मस्याः सुनं नाप
 व्वनायके दैमखु । झीसं यानागु पुण्य पाप हे जक ल्यूल्यू

वै । झीगु पलख अनित्यगु जीवनय थनुया लामी चाकु
 कस्तिया सवाः कयान्वनेगुया पलेसा झीसं बुद्ध, धर्म व
 संघया शरण वनाः धर्म अवण यायेमाः । सकल सत्व
 प्राणीया हित जुइगु अनुत्तर सम्ब्रक् सम्बोधि ज्ञान लायेगुलि
 वने सयेके माःगु दुः । झीगु जीवन क्षणिक खः अनित्य
 खः नापनाप अतिकं अमूल्य नं खः । न्हापायागु पुण्यया
 प्रभावं जक मनुष्य धायेका: जन्म कायेगु ख । थव झीगु
 अमूल्यगु नररत्न चोला खः । थवहे मनुष्य- जीवनय जक
 अनुत्तर सम्ब्रक् सम्बोधि ज्ञान लाभ जुइ । अथेजूर्गुलि
 मनुष्य जीवनयात अमूल्यगु रत्न धर्मा: धयात गु खः ।
 झी क्षणिकगु जीवनय माया मोह संसारिक जंजालय
 जक भुलय जुयाः कस्तिया सवालय थे भुलय जुल धाःसा
 जीवन हे व्यर्थ ज्वी । अज्ञान, अन्धकार, रिस, राग, द्वेष
 ईर्ष्य मोह मायाजाल तोताः सदर्म, सन्मार्गया ज्ञान
 प्राप्त जुइगु लैपुइ वनेगु स्वयेमाः । व लैपु खः झी महा-
 मानव बुद्ध क्यनाबिज्यागु प्रज्ञा, शील व समाधिया लैपु
 गुकीयात आर्यार्टिपिक मार्ग धकाः धाइ । थवहे छगु
 ज्ञानया लैपु जक झीगु थव अमूल्यगु अनित्यगु, दुर्लभगु
 जीवनय बोधिज्ञान प्राप्त याये फइ । सकल सत्वयात
 बोध यायेफइ । आदि मध्य अन्त्य तक न सकल मानव
 मावयात कल्याण हित यायेफइ । *

२५३३ औं बुद्धजयन्तीको पुनीत उपलक्ष्यमा विश्वमानवको सुख शान्तिको लागि हार्दिक शुभकामना !

राम्रो, असल, क्यासेट-टेपरिकर्डर, ट्रान्जिष्टर, रेडियो र माइक
 खरीद गर्न वा भाडामा लिन र भिडियो टेलिभिजन

खरीद गर्न तथा मरम्मत समेत गर्नपरेमा हामी कहाँ पालनुहोस् ।

इन्टरनेशनल रेडियो सेन्टर

६१३६ न्यूरोड, पाको, काठमाडौं ।

फोन: २-२१४४५

सुपर भवाइस रेडियो

६/६, न्यूरोड गेट, काठमाडौं ।

फोन: २-२२७६७

राष्ट्रियताको जगेन्द्रा गर्दै देशका विविध
 क्षेत्रको विकासमा हासिल भएका कतिपय उपलब्धिहरू
 सबैलाई विदितै छ तापनि बढ्दो जनसंख्याको आवश्यकता
 परिपूर्ति गर्दै जनताको जीवनस्तर बढाउन हामी सबैले
 थप प्रयत्न गर्नुपर्ने खाँचो अझै रहेको छ ।

—श्री ५ वीरेन्द्र

श्री ५ महाराजाधिराज सरकारको

सदिच्छा अनुरूप नेपाली जनताको आधारभूत
 आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने दिशामा आफ्नो तर्फबाट
 हरतरहले प्रयत्नशील रहन नेपाल राष्ट्र बैंक आफ्नो
 ३४ ओँ वर्ष प्रवेशको सुखद अवसरमा प्रण गर्दछ ।

—नेपाल राष्ट्र बैंक

परिवार

दुःखया जीवन

-विष्णुरत्न शाक्य

मल

मनया मालिक थः जुल धाःसा
स्वर्गया सुख थन हे लुइ,
असम्भव थे चं तर सम्भव
निरन्तर कुतः थन यातथाःसा ।

बालास्वयेगु निकःसां
मन् दुने खिति छु दु धकाः,
सुधार यायेगु कुतः यायेगु हे
धाथे मनू जुयाः सुखसीगु ।

सुधार यायेगु कुतः मयाःसा
छु जक गुबले सुधार् जुइ,
भिकेगु धाधां होस मदया:
द्वंगुयात हे भिगु खन ।

आहार भय मंथन निद्रा
मचायाप्रति माया व मोह,
नजक नयेत ज्या यायेगु नं
खिचां नं न्हिथं यानाजुइगु ।

दयेमाःगु अंग फुक दयां नं
प्यां मचुसे नियां चुयाजूसां
धाथे ला मनू उबले तिनि जुइ
गुबले व मनयात महसीकी ।

मदूसा दयेके माःगुलिइ दुःख
दःसा मदयावनीगु धैगु दुःख,
उखे स्व दुःख, थुखे स्व दुःख
न्हयाथाय स्वःसां दुःखया दुःख ।

अब यताउता चहार्नु पर्दैन !

हामीकहाँ पस्नोस् तपाईंलाई चाहिने हरेक
स्टेशनरी सामान उचित मूल्यमा उपलब्ध छ ।
२५३३ औं बुद्धजयन्तीको शुभकामना सहित

स्टेशनरी व आर्ट कन्सर्न

फोन : २-२३५२१ (निवास)
२-२३६९५ (फ्रॉक्स)

प्यूखा, काठमाडौं ।

“पञ्चा नरानं रतनं”

२५३३ औं बुद्ध-जयन्तीको

शुभ-कामना !

विश्वजनमानस प्रज्ञामय होस् ।

आनन्दकुटी विद्यापीठ

स्वयम्भू, काठमाडौं

(संग्रही) १५५५
(संग्रही) १५५६

फोन : २-७११६३, २-७१४६६, २-७१०६३

लुम्बिनि

— शान्तरत्न शाक्य

विश्ववन्द्य शाक्यपुत्र, नां सिद्धार्थ गौतम,
बूगु सीकि स्वांयापुन्ही, थायः खः कीरु लुम्बिनि
ऋतुराज बसन्त वयाः, छायेपातःगु लुम्बिनि
बूगु सीकाः गौतम, स्वांवागाःगु लुम्बिनि ।
देवगण्यिं स्वर्णं वयाः, पूजा याःवःगु लुम्बिनि ॥
शैलपृष्ठ धवलागिरि, मुसुन्हयुगु लुम्बिनि,
सभ्यश्यामल पुष्ट-भूमि, शालसिमाया लुम्बिनि ।
प्रकृतिया क्रीडाभूमि, बुद्ध बूगु लुम्बिनि ॥

पीतवस्त्रं शान्ति खयाः, प्रवह न्हाःगु लुम्बिनि,

पिण्डपात्रं ज्ञान इनाः, जीविका जूगु लुम्बिनि ।
विश्वजनया श्रद्धाभूमि, बुद्ध बूगु लुम्बिनि ॥
युद्धभूमि तुगः ख्वयेकाः, शान्ति माःगु लुम्बिनि,
सत्यज्ञानया मत च्याकाः, तुयूजः वयंगु लुम्बिनि ।
धर्मशोक जुजु वयाः वन्दना याःगु लुम्बिनि ॥
एशियाया ज्योति जुयाः, विश्वय् थीरु लुम्बिनि,
जन्म जुयाः मनू-कुलय्, सार्थक जूगु लुम्बिनि ।
राष्ट्रसंघं उथान्त वयाः, शान्ति त्याःवःगु लुम्बिनि ॥

भगवान् गौतम बुद्धको २५३३ औं जयन्तीको
पुण्यमय उपलक्ष्यमा
मानवभात्रको आरोग्य कामना
सधैँ गर्ने

पीयूषवर्षी औषधालय
महाबौद्ध, काठमाडौं ।
फोन नं. २२३६६०

नोट— केवल एलोपेयिमा मात्र भर नपर्नुस् । आयुर्वेद सांच्चैको आयु बढाउने
ज्ञानको भण्डार शास्त्र हो । कतैबाट निको नभएमा हामीलाई सम्झनुहोला ।

बुद्धगौरव-स्वांयापुन्ही

- भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर

गौतम बुद्ध शाक्यर्त्तिहया, जन्म जूँग व हे स्वांयापुन्ही ।
मानव-नुगलय चेतना बीत, दैय छकः वल थव बछलापुन्ही ॥

बुद्ध बुल अन लुम्बिनि बनसं, बुद्धजुल अन बुद्ध गयाय ।
महापरिनिर्वाण कुशीनगरसं, जूँग समृति बीतवल ॥

स्वागत यायेगु मानव झीसं, पवित्र मनया भाव तयाः ।
सत्य अर्हिसा शान्तिया शिक्षा, व्यूहू तथागत शरण वनाः ॥

आर्यसत्यया मध्यम मार्ग, दुःख फुकेत झीपि वनेनु ।
जन्म मरणया हेतु व तृष्णा, निमूल यानाः शान्ति काये नु ॥

विश्वया वन्द्य शान्तिनायक, व्यूगु सुज्ञान प्रचार याये नु ।
बुद्धधर्मया पवित्र ज्योर्ति जग छगुलि हे सिचुका तयेनु ॥

(प्रथम धर्मचक्रप्रवर्तन)

Role of Religionists For Peace in Asia

Nhuchhe Bahadur Bajracharya

Executive member, Anandakuti Vihar Trust.

Various ways and means to promote peace everywhere have been sought by all kinds of organizations and leaders the world over, over a period of decades now. But the problem is still found quite intractable. The reasons have to be analysed, and prompt steps taken to make the quest a more real and earnest one. There is no gainsaying the fact that something is lacking or defective in the efforts made in the matter so far. Otherwise some kind of major break through should have materialised by now. But no! It is hardly the case. It is true no doubt that peace piece meal has been sought and at times even won in several places ..... for a while, and even then on a tenuous and fragile foundation.

It is my modest opinion that the search for peace, be it in Asia or on a larger front, should at least now

take into serious account the moral and ethical content of the idea itself .....PEACE. And if that is accepted as a basis for continuing with the search for ensuring peace in Asia, there is little doubt that most people would agree that the religious morals and scruples should apply in large measure, if success is to accompany or attend the venture.

Now, the Buddha has been accepted always and everywhere as the beacon of peace. That is not to suggest that other religions have lagged behind in the matter. But the Buddha's has been certainly one of the most comprehensive and all-consuming efforts of the kind.

He had spoken of four major obstacles to peace and the well being of man:

1) **Raj Matta:** It flows from the great

power one wields;

- 2) **Man Matta:** It is the product of very high position held by anyone, and the great recognition it ensures, at other people's hands;
- 3) **Dhana Matta:** It is something which is easily traced to massive wealth one has; and
- 4) **Yovana Matta:** It comes from the power and vigour of youthful vitality.

It is not a question at all of eliminating all the four good things of life altogether from human life, before looking for a chance to being in a position to bring peace and goodwill among men. Not at all ! Fact is, all the four precious assets are invaluable to mankind, but it is never found possible to have them distributed equitably among all, or even most people. It is unlikely that such an ideal condition would ever come to mankind's help either ! So it is a question of how best to find a solution to obviate to a great extent the ill effects of the four maladies afflicting men and their pursuit of good goals and aims... one of the most important one being PEACE.

The Buddhist way of life teaches

the virtue and feasibility of rectifying the faults and remedying the ill effects there of. It has reference to what is known as the CHATUR BRAMHA VIHAR ..... or the four walls, which when erected properly, in the proper place, for the proper purpose, would yield the desired results:

- 1) **Maitri :** It is more an abstract thing, than a tangible and concrete matter. Maitri is a form of feeling in man, and is essential to counter the bad effects of human failings. It is love in its empirical form;
- 2) **Karuna :** It denotes the active virtue of kindness in actual action and practice. It should be obvious therefore that Maitri has necessarily to be supplemented by Karuna, in order to make the goodness in man really produce a tangible result, in its interaction with other people's feelings and needs;
- 3) **Mudita :** This again is a complex matter. It denotes both the abstract and concrete things. It calls for the sharing and participation of people's feelings and experiences. On the face of it, it may sound very easy; but it is hardly every as simple !

4) **Upekchhyā;** The last of the four antidotes prescribes a certain degree of resignation, indifference and detachment from human feelings and involvement in day to day pursuits. That would bring about a higher quality in oneself, and also a more even handed balance to his thought and judgement.

There should be little hesitation in our joint endeavour to make a break through in the search for peace in Asia, to inject such and similar religious precepts for guidelines, especially since few materialistic formulae seem to produce any great result any way !

२५३३ औं बुद्धजयन्तीको सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण धर्मग्रे मोहरमा सुख र

शान्तिको लागि हार्दिक शुभकामना !

साथै प्रकाश केबुलका तारहरु सुपथ मोलमा चाहिएमा हामीसँग सम्पर्क राख्नुहोला ।

फोन: २-२०६१३, २-१३३३०

इलेक्ट्रीक एण्ड इलेक्ट्रोनिक सेन्टर
६/३८, न्यूरोड, काठमाडौं ।

भिंगु बाँलाःगु स्यल्लाःगु बिजुलोया सामान, रडियो ट्रान्जिष्टर, वाटर पम्प
इलेक्ट्रिक पंखा इत्यादिया लागी

जिमित लुमंकादिसँ ।

फोन: २-२२४०६

राइंजिंग इन्टरप्राइजेज

शुक्रपथ

KATHMANDU
TO
BANGKOK ON

Monday
Wednesday
Thursday and
Saturday

With convenient connections
to major cities in Asia,
Australia, Middle East,
Europe, U.S.A. & Canada

We reach for the sky.

Smooth as silk

For information please contact Thai International, Durbar Marg, Ph: 223569/224917/224387

श्रीष्ट गोत्रितिष्ठि

(नेपाली भाषा)

बुद्धपूजा एवं समारोह

२०४६ वैशाख ९, काठमाडौं -

करीब ४ दशकदेखि प्रत्येक पूर्णिमाका दिन सञ्चालन गर्दैआएको नियमित बुद्धपूजा गत चैत्रपूर्णिमा लट्टितपुन्हीका दिन आनन्दकुटी विहारमा शीलप्रार्थना सहित संपन्न भयो । सो दिन त्यहाँका भूतपूर्व भिक्षुहरूका बीच एक सानो समारोह पनि भयो । सो बेला भूतपूर्व भिक्षुहरूका तर्फबाट तीर्थनारायण मानन्धरले शुरूमा भिक्षुजीवनको अनुभव गर्ने मनसुवा राखी लुम्बिनीमा १३ जनाले भिक्षु भएको पुण्यस्मृतिमा भेला भइराखेको कुरा बताउनुभयो । सोपछि भिक्षु ग्रश्वघोष महास्थविरले भन्नुभयो—‘बुद्धको प्रसंसा गर्दै शील; समाधि र प्रज्ञा विविधमा छलफल र प्रचार प्रसार समेत गरी हिँडेतापनि त्यस्ता व्यक्तिहरू आपनै कुरामात्र अगाडि पारी आचरण शुद्धिमा जोड नदिने देखिएकोले सदाचारी भई व्यवहारमा उत्तुपर्दछ ।’ सो बेलाको जलपान बुद्धिरत्न तुलाधरको पुण्यस्मृतिमा तँलाछीका असृतसागर तुलाधरबाट र भोजन भूतपूर्व भिक्षुहरूकै तर्फबाट भएको थियो । अन्तमा श्रामणेर कौण्डन्यबाट परिव्राणपाठ र धर्मदेशना भएको थियो ।

अधिवेशन र बधाइ

२०४६ वैशाख ७, भारत -

यहाँको वाराणशीको सारनाथमा रहेहो थाई विहारमा अखिल भ्रातोय भिक्षुसंघको अधिवेशन भयो ।

सो बेला अध्यक्षपदको लागि भएको निर्वाचनमा कुशीनगरवासी ज्ञानेश्वर महास्थविर ३ मतको विरुद्ध २०० मत प्राप्त गरी उक्त संघको अध्यक्ष चुनिनुभयो । अध्यक्ष चुनिनुभएकोमा आनन्दकुटी विहार परिवारले वहाँमा बधाइ ज्ञान परेको छ ।

मैत्रीपूर्ण समाधानको कामना

२०४६ वैशाख १२, काठमाडौं -

यहाँको धर्मोदयसभाले भारत र नेपाल बीच उत्पन्न भएको बिवादको मैत्रीपूर्ण समाधान होस् भनी कामना गरेको छ । सो कामनामा भनिएको छ—‘शान्तिनायक भगवान् बुद्धको जन्मभूमि रहेको नेपाल र कर्मभूमि रहेको भारत हजारौं बर्षदेखि पञ्चशीलको र शान्ति पूर्ण सहअस्तित्वको आधारमा दुई घनिष्ठ मित्र रहिआएको ऐतिहासिक तथ्यलाई ध्यानमा राखी हाल दुई देशका बीचको प्रादुर्भाव भइरहेको आपसी मतभेद मैत्रीपूर्ण तरीकाले छिटै समाधान होओस् भन्ने धर्मोदयसभा नेपालका समस्त बौद्धहरूको तर्फबाट कामना गर्दछ ।’

समिति गठन

२०४६ वैशाख ७, काठमाडौं -

यहाँको बडा नं ५ हाँडीगाउँमा बसेको सभाले २५३३ ओं बुद्धजयन्ती मनाउन श्यामलाल चित्रकारको अध्यक्षतामा ११ सदस्यीय समिति गठन गरेको छ । ४४ जना मूल सदस्य रहेको उक्त समितिका कार्यकारिणी सदस्यहरूमा बासु बराल, श्यामबहादुर श्रेष्ठ, सूर्यलाल प्रजापति, ज्ञानसिंह सूदन, जितेन्द्र मल्ल, सुनील ढाकाल, विवेकीर्तिह, गणेश बहादुर मानन्धर र निर्मलकुमार रहनु

भएको छ। समारोहलाई भव्यता दिन अर्थसंकलन, मूल्यांकन, प्रसाद वितरण, सजावट, सामाजिक सेवा र प्रचार प्रसार उपसमिति पनि गठन गरिएको छ।

साप्ताहिक कार्यक्रम

२०४६ वैशाख २०, ललितपुर -

भगवान गौतम बृद्धको २५३३ आँ जयन्तीको उपलक्ष्यमा यहाँका विभिन्न ठाउँमा साप्ताहिक बौद्ध कार्यक्रमको आयोजना गर्ने भएको छ। वैशाख ३१ गते देखि जेठ ७ गतेसम्म ती कार्यक्रमहरू अभेश्वर माहाविहार, नागबहाल, बूबहाल, सानागाउँ र श्रोकुबहाल आदि ठाउँमा हुने भएको छ।

(नेपालभाषा)

पत्रिका विमोचन

११०९ चौला गा ६, ख्वप -

बौद्धवावनालय खपया निक्वःगु वार्षिक उत्सव र लसताप्य पिदंगु 'धर्मवाणी' नांगु बृद्धर्म सङ्बन्धि सामायिक पत्रिका खवय बौद्धसंघया धर्मानुशासक भिक्षु धर्मशोभनपाखें विमोचन जुल। संघया अध्यक्ष दिवरत्न शाक्यया सभापतित्वय जूगु उगु समारोहय रविकिरण, रोशन बज्जाचार्य, सिद्धिरत्न शाक्य, इन्द्राराज शाक्य, रत्नसुन्दर शाक्य, तीर्थशोभा बज्जाचार्य, सुगतरत्न बज्जाचार्य, सप्तचन्द्र बज्जाचार्य, पद्मसुन्दर शाक्य व संघरत्न शाक्यपिनिपाखें थुकथंया बौद्धपत्रिका पिदंगु जूरुलि खपया बौद्धपत्रिका सम्बन्धि इतिहासय छगू अभावपूर्ति जूगु खें प्रस्तुत जुल।

न्त्यसःलिसः कासा जुइगु

११०९ चौला गा १२, यल-

२५३३ क्वःगु बृद्धजयन्तीया लसताप्य थनया पद्मावती पुस्तकालय, नःबाहात्वाःया व्यसालय बछला गा ३ (जेठ १० गते) निसें बछना गा ७ तक न्यान्तुयंक संचालन जुइगु दु। क्षिन्त्यव्यवःगु ललितपुर नगरवासी

बुद्ध व बृद्धर्म सम्बन्धि थुगु न्त्यसःलिसः कासाय् २० गू खलकं ब्वति काइगु जूगु दु।

सौजन्य

११०९ चौला गा ८, ये -

थुगु अंकया आनन्दभूमिया द्वबलय च्वंगु ब्लकया किपाः १६ क्वःगु विश्व बौद्ध सम्मेलनया सौजन्य व दुनेया धर्मचक्र प्रवर्तनया ब्लक कलाकार जीवरत्न शाक्यमा सौजन्यं प्राप्त जूरुलि सहयोगीपिन्त आनन्दभूमि परिवारं धन्यवाद देषाःगु दु।

प्रवृज्या समारोह

११०९ बछला ध्व १. ये -

थनया संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्रय महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्दया उपाध्यायत्वय ज्ञिष्ठु कुलपुर्विप्र प्रव्रजित जूगु दु। उब्यलय शीलप्रार्थना याकाःलि भिक्षु अमृतानन्द धयाविज्यात - "प्रव्रजित जुइ अःपु तर प्रव्रजितत्व रक्षा याये थाकु व मन बल्लात कि लहातुति बल्लाइ लहातुति बमलात कि मन नं बल्लाइ मखु। थाकुरुलि हे प्रव्रज्यायात दुर्लभगु धाःगु खः उर्कि अपांगपिन्त प्रव्रजित याये मज्यू।"

उपासकपि रत्नमाया शाक्य व द्वारिकादास श्रेष्ठया प्रबल आकांक्षाक्यं जुगु उगु समारोहय संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्रया पूर्ण जिम्माक्याः कुलपुर्विप्रित प्रव्रजित यायेगुली उत्साही जुयाविज्याःह्य महास्थविर भिक्षु अश्वघोषं विगरणया गाया उब्यवारण याकाःलि धयाविज्यात - "थुगु तालीम केन्द्र सुरु सुरुइ अश्वघोषयागु थे च्वन, आः भिक्षु संघयाके अनुमति क्याः प्रव्रजित यानागुलि याकःचिगु थे मच्वंगु खः। कर्पिनि मस्त क्याः तालीम यानाच्वनेबले छुच्चा जुयाः व्यवहार याये मालीगु, तर लुच्चापिगु पुच्चलय च्वनेबले छुच्चा जुइ माःगु जुयाच्वन। आः संघाराम बावात्या बहुगु लक्षण दु छायकि थुकीया लागी दातापिनिपाखें १ लाख व ज्ञिष्ठद्वः दां प्राप्त जुड्खुकूगु दु।" २ घण्टा पूरा लगद जूगु उगु समारोहय भिक्षु, अनगारिका व उपस्थित उपासक उपासिकापित जलपान व भोजनया नं व्यवस्था जूगु खः।

अभिनन्दन समारोह

११०९ बच्छ्वा थव १, यल -

नेपाल्या संघनायक महास्थविर भिक्षु प्रज्ञानन्द ६० वाँ वयंगुणा लसताय् संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविर अभिनन्दन समारोह समितिया ग्रवसालय् थनया अक्षेश्वर विहारय् अभिनन्दन समारोह जुल। भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया सभापतित्वय् जूगु उगु समारोहया उद्घाटनयासे भूपाहाँ बाणिज्य राज्यमन्त्री शरदर्सिह भण्डारि धयादिल—“विश्वप् शान्तिया सन्देस व्यूह भगवान् बुद्धा जन्म नेपालय् जूर्गुल ज्ञीत गौरव दु। नेपालीतर्से यौकन्त्य भोगय् याथे मालाच्चंगु कठिनाइ शान्तिया बिरुद्गु भावनां पिज्याःगु खः। छहा भित्र मित्रताया भावनां मेहा भित्रनाप व्यवहार यानाः शान्तियात कःघायेमाः।”

बौद्ध धार्मिक संघ संस्थापावे संघ महानायकयात अभिनन्दन द्याताःगु उगु इलय् भू. पू. मन्त्री भुवनलाल

प्रधानं नेपालय् येरवाद बुद्धधर्मया पुनःस्थापना व भिक्षुसंघया पुनःस्थापना प्रज्ञानन्दं हे यानाबिज्याःगु खं व्यलादिल। अथे हे अनगारिका धर्मवर्ति संघमहानायकया गुन न्ह्यथाः धैबिज्यात—‘संघ महानायकयाके पक्षयात हो, मित्त थाहावैगु मयःमजु। तपाः ख्वाःपि साहुतसे सःतोबले जक वनीहु, चीमिपिसं सःतीबले मवनीहु वस्पोल मखु। धर्मप्रचार प्रसारया लागी वस्पोल गनं मथ्यं धैगु मदु।’

समारोह समितिया संघोजक एवं यल नगर-पञ्चायतया प्रधानपंच बुद्धिराज वज्राचार्य लसकुस न्वचु बियाबिज्याःगु उगु समारोहय् महास्थविर भिक्षु सुदर्शनं धयाबिज्यात—“पृष्यया ज्या व सस्कारं मनूथात गन ध्यंकाबी धंगु धयरुगु खैं मखु। इतुंबाहाःया वज्राचार्य कुलय् जन्मजूह्य थुह्य व्यक्ति दरबार हाई स्कूलय् साधारण शक्षः कयाः वज्राचार्य पिन्धाय् संस्कृत व्वनाः लितिवत्य वनाः महायान भिक्षु जुल। अनंलिपा स्थविरवादया न्हापांह्य नेपा.मि भिक्षु जुयाबिज्यात।”

शान्तिनायक गौतम बुद्धको

२५३३ औं जयन्तीको

सुखद अवसरमा

हाम्रा समस्त ग्राहक महानुभावहरूको

उत्तरोत्तर प्रगतिको निमित्त

हार्दिक शुभकामना छ।

दीपाल वैकाली दीपिंडि
(स्थापित १९८५)

भार
कन,
प्रसा

२०

लक्ष
कमः
जेष्ट
नाग
हुने

११

लस
साम
धर्मः
शब
रोप
रत्न
चाय
शाव
खवा
जूगु

११

पद्मा
गा :
संचा

२५३३ औं बुद्ध - जयन्ती

सकल प्राणीमात्रया कल्याण जुइमा धका:

दुनुगलंनिसें

निंद्रना

नन्दसिद्धि एण्ड सन्स प्रा. लि.

कथ: फाइबर ग्लास उद्योग प्रा. लि.

सिद्धिको इण्टरप्राजेज

दि कंकिट मेसिनरी वर्क्स प्रा. लि.

फोन २-२१८८०, २-२०४२६, २-१२८२१, २-७१७२६

२५३३ औं वुद्ध - जयन्तीको

महान् पुनीत उपलक्ष्यमा हामा यात्रुवर्ग तथा
सम्पूर्ण प्राणीको
कल्याण होस् भन्ने

हार्दिक शुभकामना गर्दछौं ।

**शाही नेपाल
वायुसेवा**

“आनन्दभूमि” सम्बन्धी सूचना

आनन्दभूमिका धेरे जसो साधारण ग्राहकहरूको म्याद वर्ष १६ अंक १२ सम्म मात्र भएको हुनाले वर्ष १७ अंक १ देखि नवीकरण गर्नुहुन अनुरोध छ । नवीकरण गर्न निम्न प्रतिनिधिसंग सम्पर्क राख्नुहोला ।

काठमाडौँ :	१) प्रेमबहादुर शाक्य	—	नःघल
	२) आनन्द शाक्य	—	ननबहाल
	३) रत्नबहादुर तण्डुकार	—	बागबजार
	४) रत्नकाजी ताम्राकार	—	मरु, तगोचिभाः
	५) हीरालाल नकर्मी	—	डिल्लीबजार
	६) मोहनकुमार	—	लाजिम्पाट
	७) शान्तरत्न शाक्य	—	पूँखा
	८) हर्षबहादुर मानन्धर	—	चसाँद
	९) हेराकाजी सुइका:	—	नागबहाल
	१०) भिक्षु कालुदायी	—	चापामाउँ
भक्तपुर :	११) रामकृष्ण वैद्य	—	मुनिविहार
	१२) संघरत्न शाक्य	—	बौद्ध समकृत विहार
ठिमी :	१३) धर्मसुन्दर वज्राचार्य	—	ठिमी
बनेपा :	१४) भिक्षु अश्वघोष	—	ध्यानकुटी
सिंधुपाल्चोक :	१५) सुरेन्द्र शाक्य	—	डाँडापाखर (IHDP)
पोखरा :	१६) रत्नमान शाक्य	—	भैरव टोल
पाल्या तान्सेन :	१७) नयेन्द्रोखर वज्राचार्य	—	आनन्दविहार
बुट्टवल :	१८) बुद्धराज उदय	—	पद्मचंत्यविहार
धनगढी :	१९) बकिल प्रेमलाल तुलाधर	—	बुद्धमन्दिर
हेटोडा :	२०) महारत्न वज्राचार्य	—	स्वर्णमण्डार
धरान - धनकुटा :	२१) लालबहादुर तुलाधर	—	बुद्धमार्ग
बाग्लुङ :	२२) भवितलाल शाक्य	—	विहृदहृपानी
भोजपुर :	२३) लालधन शाक्य	—	शाक्यमुनिविहार
संखुचासभा :	२४) चन्द्रज्योति शाक्य	—	चन्दपुर
कालिम्पोड :	२५) राज शाक्य	—	C/O शाक्य श्री स्टोर

पोस्ट बक्स ३००७, काठमाडौँ

फोन : २७१४२०, २१५०२०

द्वयस्थापक
आनन्दभूमि
स्वयम् नू